

Mrągowo

www.visit.mragowo.pl

O Mrągowie.....	3
Historia.....	5
Mrągowskie XIX – wieczne śródmieście.....	10
Mrągowskie drzewi.....	11
Architektura.....	12
Krótki przewodnik po mrągowskiej architekturze.....	12
Neogotyck w Mrągowie.....	12
Secesja w Mrągowie.....	14
Neorenesans w Mrągowie.....	14
Eklektyzm w Mrągowie.....	15
Mrągowski przykład architektury III Rzeszy.....	17
Modernizm w Mrągowie.....	17
Architektura PRL w Mrągowie.....	17
Legenda o powstaniu herbu.....	18
Muzeum Sprzętu Wojskowego.....	19
Mrągowskie tablice turystyczne i Questy.....	20
Osiedle południowe „Südkolonie”.....	22
Koszary.....	23
Mrągowskie Centrum Kultury i okolice.....	35
Warszawska.....	27
Park Sikorskiego z okolicą.....	29
Śródmieście.....	31
Mrągowska ulica reprezentacyjna.....	37
Tereny turystyczne – rekreacyjne.....	41

Mrągowo na tle innych mazurskich miast wyróżnia się festiwalami i imprezami artystycznymi. Pod względem liczby wydarzeń dorównuje dużo większym miejscowościom. Do najstojniejszych należą: Piknik Country, Mazurska Noc Kabaretowa, Festiwal Weselnych Przebojów, Festiwal Kultury Kresowej czy Mazurski Festiwal Operowy Belcanto.

Festiwalowe Mrągowo

Mrągowo – Mazurska stolica dobrej zabawy!

Szukasz miejsca, gdzie mazurski klimat łączy się z muzyką, festiwalami i niezapomnianą atmosferą? Witaj w Mrągowie – mieście, które tętni życiem przez całe lato!

To właśnie tutaj odbywają się największe i najbardziej znane festiwale muzyczne w regionie. Legendarny **Piknik Country**, to impreza z międzynarodową renomą. Scena nad j. Czos co roku rozbrzmiewa nie tylko dźwiękami banjo i harmonijek, ale też folkowymi, rockowymi i popowymi rytmemi podczas licznych koncertów i wydarzeń muzycznych.

Mrągowo to także **Festiwal Weselnych Przebojów, Mazurska Noc Kabaretowa, Mazurski Festiwal Operowy Belcanto, Festiwal Kultury Kresowej** a także imprezy taneczne, teatralne i plenerowe – każdy weekend to nowe wrażenia!

Po koncertach możesz wypocząć nad malowniczymi jeziorami, spacerować po urokliwej promenadzie,

skorzystać z atrakcji wodnych lub odkrywać zabytki i lokalne smaki w klimatycznych knajpkach.

Mrągowo to niewielkie, 20 tys. miasto na Mazurach, które słynie z licznych koncertów. To jednak nie jedyny wyróżniający miasto aspekt. Co tak wyróżnia Mrągowo?

Mrągowo tylko nieznacznie ucierpiało podczas II wojny światowej. Dlatego też posiada oryginalne śródmieście z XIX - w. architekturą. Z tym związane są także zabytkowe drzwi, których w Mrągowie jest ponad 200 szt., także w różnych stylach.

Podczas spacerów warto spojrzeć na dekoracyjne balkony oraz detale architektoniczne.

Informacja turystyczna

ul. Warszawska 26
tel. 89 743 34 67
info@it.mragowo.pl

Mrągowo w internecie:

www.visit.mragowo.pl
www.festiwalowemragowo.pl
www.szlak.maslankamragowska.pl
www.mragowo.pl

Wszystkie drogi prowadzą do Mrągowo na znany nie tylko w Polsce, ale i na świecie międzynarodowy Festiwal Piknik Country. Każdego roku na tę legendarną imprezę przyjeżdżają tysiące turystów ze świata, którzy piknikują na terenie całego miasta. To właśnie oni, nasi goście w wester-nowych strojach i kowbojskich kapeluszach, w ostatni weekend lipca zmieniają oblicze miasta.

Piknikuj w Mrągowie!

W każdy weekend sezonu letniego odbywają się tu duże festiwale w amfiteatrze nad jeziorem Czos, kameralne koncerty na deptaku w centrum oraz na placu Unii Europejskiej. W przestrzeni miejskiej odbywają się liczne wydarzenia sportowe, podczas których nie brakuje pozytywnych emocji. Jednak po gwarnych weekendach miasto wycisza się i zaprasza do zwiedzania zabytków oraz odwiedzenia turystycznie ciekawych zakątków regionu. Mrągowo to serce Mazur. Tym samym jest to doskonała baza wypadowa do zwiedzania Warmii i Mazur.

W powiecie mrągowskim znajdziemy bogatą i zróżnicowaną pod względem zarówno kategorii, jak i standardu **bazę noclegową**. Jest największa w województwie warmińsko - mazurskim. Do wyboru są zarówno luksusowe hotele, jak i tradycyjny nocleg w pokojach gościnnych.

Ziemia Mrągowska gwarantuje również intensywne doznania kulinarne. Miejscowi restauratorzy i producenci regionalnych wyrobów smakiem dań czerpanych z darów natury trafiają przez żołądek do serca turystów. Kulinarna podróż prowadzi przez liczne wiejskie zagrody i agroturystyki oraz smażalnie ryb.

Na mapie Ziemi Mrągowskiej można znaleźć również wykwintne restauracje.

Szlak Maślanki Mrągowskiej to propozycja turystyczna, stworzona dzięki współpracy Spółdzielni Mleczarskiej Mlekoop z Urzędem Miasta Mrągowo, a także z przedstawicielami lokalnej branży hotelarsko-gastronomicznej. Współtworzą go najlepsze i najbardziej znane restauracje, hotele, kawiarnie oraz lodziarnie.

Szlak to smakowity kąsek dla miłośników kulinariów, sympatyków lokalnych produktów oraz atrakcja turystyczna dla rodzin z dziećmi. Więcej informacji, w tym zasady zabawy, lista lokalizacji i maślankowe menu można znaleźć na: www.szlak.maslankamragowska.pl.

To wszystko sprawia, że właśnie Mrągowo jest idealnym miejscem urlopowym.

Wiemy to, bo wspólnie tworzymy ofertę Mrągowo i okolic w ramach **Stowarzyszenia Lokalna Organizacja Turystyczna „Ziemia Mrągowska”**. Łączy nas turystyka i miłość do Mazur!

Najstarszy wizerunek miasta wykonał Albrecht Adam w 1812 r. Z lewej Strażnica Bośniacka oraz dzwon alarmowy. Brak ratusza

Historia

Założenie miasta

W 1348 r. Krzyżacy założyli strażnicę znajdującą się ok. 5 km na południe od zamku w Szestnie, który był wtedy centrum administracyjnym.

Rekonstrukcja zamku w Szestnie, siedziba prokuratorów krzyżackich. Widoczny młyn wodny był największy w państwie krzyżackim, obecnie restauracja

Obniżenie między dwoma wzgórzami (obecna tzw. Górna Grunwaldzka oraz Wielki Oz Mrągowski), przecięte strumykami łączącymi jeziora Czos i Magistrackie, idealnie nadawało się do tego typu budowy. Jadąc w kierunku Szestna, trudno byłoby ominąć tę wartownię, gdyż nie pozwalały na to okoliczne mokradła (j. Sołtyskie, Małe i nieistniejące Duże Magistrackie oraz teren podmokły przy Ostrowiu). Przy strażnicy powstała osada, która na początku XV w. otrzymała prawa miejskie. Do 1945 r. miasto nosiło nazwę Sensburg.

Założenie miasta (1404 – 1407) podyktowane było prawdopodobnie względami ekonomicznymi, gdyż miało pełnić rolę regionalnego ośrodka gospodarczego.

Szestno, ze względu na brak miejsca nigdy nie przejęło tej funkcji. Wynika z tego, że Mrągowo to jedno z najstarszych mazurskich miast. Inne jak: Węgorzewo (1571 r.), Giżycko (1612 r.), Ryn i Szczytno (1723 r.), Mikołajki (1726 r.), Pisz (1645 r.) otrzymały prawa miejskie o wiele później.

Średniowieczna zabudowa miasta

Możliwość rozwoju przestrzennego ograniczały jeziora i tereny podmokłe, dlatego z konieczności granice miasta miały kształt prostokąta o długości 240 m. Tak długa jest obecna ul. Ratuszowa!

Domy przy rynku miały szerokość 2 prętów bez jednego łokcia, czyli 8,06 m. Co ciekawe, do dziś część kamienic ma tę szerokość! Sprawdź to!

Ulica zakończona była bramami miejskimi, których nazwy związane były z kierunkami wylotowymi z miasta, czyli Kętrzyńska (ul. Królewiecka) i Szczycieńska (ul. Warszawska).

Dokument odnawiający przywilej lokacyjny z 1444 r. z wyszczególnionym napisem „Stadt Sensburg”. Kopia znajduje się w mrągowskim muzeum

Prawdopodobnie od zachodu miasto zabezpieczone było również bramą Biskupiecką (ul. Mickiewicza).

Najstarsze mrągowskie ulice, czyli Królewiecka i Warszawska, to dawne drogi handlowe z północy na południe, z Królewca do Warszawy.

Siatka ulic historycznego centrum została wytyczona już w średniowieczu. Mrągowo nie miało murów obronnych, a jedynym umocnieniem były rowy napętniony wodą oraz wały ziemne. Dawne rowy graniczne istnieją współcześnie. Są to częściowo podziemne kanały rozpoczynające się od j. Magistrackiego. Dobrze są one widoczne na planie z XIX w. Do dzisiaj na brzegach j. Magistrackiego można je zobaczyć!

W każdym średniowiecznym mieście musiał być browar. Tak też było w dawnym Sensburgu. Wiadomo, że wodę do produkcji piwa czerpano z jednej ze studni, która mieściła się przy Małym Rynku. Prawdopodobnie browar miejski znajdował się w miejscu obecnego banku, gdyż często w średniowieczu w browarze urządzano karczmę, a wiadomo, że dawniej taka się tu mieściła razem z kasą miejską.

Kościół

W pobliżu rynku był kościół parafialny, istniejący od 1409 r. Zakładając miasto, wytyczono kwadratową działkę kościelną stykającą się jednym rogiem z rogiem rynku miejskiego. W 1754 r. w miejscu pierwszej wybudowano nową świątynię. Wieża jest prawdopodobnie oryginalna z XVI w. Jest to obecny kościół ewangelicki. Od powstania w 1525 r. protestanckiego Księstwa Pruskiego do co najmniej 1945 r. zdecydowana większość mieszkańców Mazur była ewangelikami.

Mrągowo w XVIII w.

W mieście stacjonowały głównie oddziały kawalerii. W latach 1770-1792 przebywał tu 9. pułk bośniaków. Oficerowie tej jednostki wykorzystywali budynek w centrum miasta.

Najstarszy plan z 1698 r. ze współczesnymi nazwami ulic. W tym roku znaczna część miasta uległa spaleniu, w tym ratusz. Aż do 1824 r. miasto nie posiadało ratusza!

Stąd nazwa „Strażnica Bośniacka” [40] dla najstarszego miejskiego budynku, który znajduje się przy pl. Kajki.

Mrągowo w XIX w.

W 1812 r. przez Mrągowo przechodziła część wojska Napoleona, które brało udział w kampanii przeciwko Rosji. Z armią przybył bawarski artysta scen bitewnych Albrecht Adam. Pobyt w mieście uwiecznił na miedziorycie. Jest to najstarsze ujęcie Mrągowa. Widać na nim z lewej strony Strażnicę Bośniacką (zdjęcie nagłówkowe).

W 1818 r. Mrągowo stało się siedzibą powiatu. Miasto liczyło wtedy 1500 mieszkańców. Rok później otworzono obecną „Aptekę pod Orłem”. Jest to najstarsza apteka województwa.

Wielki pożar z 1822 r.

Pomyślny rozwój miasta przerwał w 1822 r. pożar. Miał on największy wpływ na mrągowskie śródmieście. Większość zabudowy uległa zniszczeniu. Nie spłonęły kościół ewangelicki, Strażnica Bośniacka, Apteka pod Orłem, budynek kasy miejskiej i karczmy. Odbudowując miasto, powiększono rynek (obecnie pl. Kajki). Po pożarze wytyczono ul. Filozofów (Philosophenweg, obecnie Mrongowiusza). W celu zwiększenia bezpieczeństwa pożarowego miasto przeznaczyło dla rzemieślników tereny nad j. Czos poza Bramą Szczycieńską. Kuźnie i piece można było stawiać wyłączone poza miastem przy ulicy ul. Ogrodowej (obecna ul. Roosevelta).

W 1824 r. zbudowano ratusz. Po pożarze miasto rozbudowywało się głównie w kierunku północnym, uzyskując reprezentacyjną ulicę Królewiecką.

W 1860 r. wybudowano kościół rzymskokatolicki św. Wojciecha. Ważnym wydarzeniem było otwarcie w 1897 r. kolei wąskotorowej łączącej Mrągowo z Kętrzyńnem, a w 1898 r. linii kolejowej łączącej Mrągowo z Biskupcem i Rucianem przez Piecki. W 1889 r. powstała nad j. Czos gazownia, dzięki której ulice miasta zostały oświetlone. Pod koniec XIX w. oddane zostały koszary wojskowe. W tym samym czasie zbudowano sąd przy Królewieckiej.

To był bardzo dobry okres w dziejach miasta. Większość budynków w centrum oraz przy głównych drogach miejskich (Królewiecka oraz Warszawska) zostało zbudowanych na przelocie wieków XIX i XX.

Rynek żydowski ok. 1910 r., obecnie ul. Żeromskiego

Rozwój miasta w XX w.

W 1905 r. miasto rozpoczęło budowę wodociągów i kanalizacji. W 1903 r. do użytku oddano nową szkołę (obecnie szkoła podstawowa przy ul. Bohaterów Warszawy) oraz szpital powiatowy przy ul. Leśnej (obecnie Wolności).

Szpital Powiatowy

W 1905 r. w lesie nad j. Juno wybudowano scenę oraz obiekty o charakterze rekreacyjnym (obecnie Park im. Słowackiego). Park był oświetlony setkami kolorowych lampionów, wytyczono ścieżki spacerowe, place zabaw, a w latach 30. powstało nawet Sanatorium „Waldheim”. Nad brzegiem j. Juno i w parku odbywały się imprezy sportowe, kulturalno-rozrywkowe, itp. Także dzisiaj zmodernizowane ścieżki i tablice edukacyjne zachęcają do spacerów.

Jedno z najstarszych przedstawień Waldheimu

W latach 1912-1913 oddano do użytku gmach starostwa powiatowego oraz domy dla urzędników przy obecnej ul. Wolności (nr 16, 18, 20a).

W czasie I wojny światowej w Mrągowie i okolicy nie było żadnych walk. Niemcy musieli się już 25 sierpnia 1914 r. wycofać spod Rucianego. Rosjanie wkroczyli do Mrągowa, z którego wycofali się po przegranej bitwie pod Tannenbergiem 27 - 29 sierpnia. Miasto nie ucierpiało.

Przemarsz przez miasto rosyjskich jeńców wojennych w 1917 r.

Traktat Wersalski nakazał zmniejszyć liczebność niemieckiego wojska do 100 tys. żołnierzy. Ówczesny Sensburg uniknął przykrych konsekwencji ekonomicznych związanych z likwidacją miejscowej jednostki wojskowej, ponieważ w koszarach założono Szkołę Policijną.

W latach 20-tych XX. w. rozpoczęto budowę nowych, jednorodnych architektonicznie, osiedli: kolonię zachodnią (Westkolonie – ul. Sołtyska) i większych: kolonię wschodnią (Ostkolonie ul. Wileńska, Laskowa, Wiejska) oraz Osiedle Południowe (Süd-kolonie - os. Grunwaldzkie, ul. Dziękczynna).

Historia Wojskowego Ośrodka Szkoleniowo – Kondycyjnego

Góra Czterech Wiatrów, wznosząca się na wys. 185 m n. p. m., wzbudzała zainteresowanie entuzjastów latania różnorodnością stoków i siłą wiatrów wiejących z różnych kierunków. W 1932 r. grupa entuzjastów postanowiła założyć koło lotnicze. Z pieniędzy zebranych od mieszkańców zakupiono pierwszy szybowiec. Podczas startów wielu mieszkańców przychodziło na Górę, by podziwiać to nowe zjawisko w mieście. W 1935 r. ruszyła budowa Szkoły Szybowcowej, a od 1936 r. zaczęto szkolić pilotów na potrzeby armii niemieckiej.

Transport szybowców na wzgórze. W tle budynek szkoły

Po wojnie ośrodek został przejęty przez Wojsko Polskie. Teren wojskowy jest zamknięty, ale do Półwyspu można dojechać promem.

Po II wojnie światowej

Mrągowo w pierwszych niemieckich planach miało stanowić ważny punkt obrony. Odpowiedzialny za ten odcinek dowódca, nie widząc możliwości działania, przesunął linię obrony o kilkadziesiąt kilometrów na zachód. Takie działanie ocaliło miasto przed zniszczeniem. W styczniu 1945 r. nieznacznie zniszczeniu uległo głównie centrum miasta. Najbardziej zburzona była część między brzegiem j. Czos a ratuszem. Urządzono tu plac (obecnie Jana Pawła II) otwierający szeroką perspektywę na jezioro i przyległe tereny. Dlatego też można stwierdzić, że Mrągowo to współcześnie największe miasto byłych Prus Wschodnich, które zachowało XIX-wieczne śródmieście.

Mrągowska kopia portretu Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza z XIX - w. Oryginał przechowywany jest w Muzeum Historycznym Miasta Gdańska, a kopia w mrągowskim muzeum

W 1946 r. dawny Sensburg przemianowano na Mrągowo, ku pamięci Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza (ur. 1764 r. w Olsztynku, zm. 1855 r. w Gdańsku). Był on duchownym ewangelickim, kaznodzieją, filozofem, językoznawcą, tłumaczem, edytorem i jednym z pierwszych badaczy folkloru Kaszubów. Zajmował się zbieraniem pieśni mazurskich. Z Mrągowem Mrongowiusz nie miał jednak za życia nic wspólnego.

Parada Country

Pierwszy Piknik Country odbył się w Mrągowie w 1983 r. Początkowo miało być to tylko jednostkowe wydarzenie, bo w zamyśle organizatorów chodziło o imprezę wędrowną, czyli odbywającą się co roku w innym mieście. Zresztą to nie w Mrągowie odbył się pierwszy Piknik, tylko w Jeleniej Górze i Karpaczu w 1982 r.

Intensywny rozwój miasta datuje się na lata 60. XX w. W latach 1960-1973 oddano do użytku Dom Kultury, Zasadniczą Szkołę Zawodową, nowy dworzec kolejowy, kąpielisko i plażę miejską. Powstała nowa dzielnica przemysłowo - składowa przy ul. Przemysłowej, a także nowe osiedle mieszkaniowe Parkowe. W 1969 r. otworzono Muzeum Ziemi Mrągowskiej. W 1972 r. wybudowano promenadę spacerową nad j. Czos. Powstawały nowe osiedla: Brzozowe, Grunwaldzkie, Mazurskie, Metalowców.

W latach 80-tych zbudowano Zakład Mleczarski (obecnie Spółdzielnia Mleczarska Mlekpol, producent słynnej mrągowskiej maślanki, właściciel marek: Łaciate, Milko i Mazurski Smak). Innymi wyróżniającymi się obecnie w kraju mrągowskimi zakładami są: Bruss Polska (światowy lider w produkcji systemów uszczelniających dla Volkswagena, Daimlera, Forda, General Motors), Farmtrac Tractors Europe (największy polski producent ciągników rolniczych), Firma Adams (producent okien i drzwi), Zakład Metalowy Agromasz (ceniony w kraju producent maszyn rolniczych).

Piknik Country rozstawił Mrągowo na całą Polskę. Z czasem doszły też inne imprezy. Obecnie Mrągowo to Festiwalowe Miasto z liczbą miejsc noclegowych na poziomie ok. 3 000!

Festiwalowy Amfiteatr nad j. Czos należy do największych w Polsce

Przynależność państwowa Mrągowa (dawnego Sensburga):

1404 – 1466 – zakon krzyżacki
 1466 – 1525 – Prusy Zakonne (lenno)
 1525 – 1657 – Prusy Książęce (lenno, od 1618 w unii personalnej z Brandenburgią)
 1657 – 1701 – Brandenburgia - Prusy
 1701 – 1871 – Królestwo Prus
 1871 – 1919 – II Rzesza Niemiecka
 1919 – 1933 – Republika Weimarska
 1933 – 1945 – III Rzesza Niemiecka
 1945 – Polska

Wielki Rynek na przedwojennej widokówce

Mrągowskie XIX-wieczne śródmieście

Mrągowo to jedno z najważniejszych mazurskich miast turystycznych. I to nie tylko jako Festiwalowe Miasto, ale jako jedyna tej wielkości miejscowość województwa z oryginalną zabudową śródmieścia.

Mrągowo jest jednym z najstarszych mazurskich miast. W odróżnieniu od innych miejscowości właściwie nie zostało zniszczone podczas II wojny światowej. Dlatego można tu poczuć atmosferę wschodniopruskiego miasteczka.

Miasto bardzo intensywnie rozwijało się od 2 poł. XIX w. Zabytkowe kamienice w różnych stylach architektonicznych (neogotyk, secesja, neoklasycyzm) znajdują się wzdłuż głównej osi staromiejskiej: ul. Warszawskiej, ul. Królewieckiej. Spacerując wzdłuż brukowanej ulicy, warto spoglądać w górę w kierunku fasad, które charakteryzują się wieloma detalami architektonicznymi.

Spalone zabudowania w 1822 r

Warto zwrócić uwagę na elementy, które rzadko można zobaczyć w innych mazurskich miastach: piękne zabytkowe balkony oraz zabytkowe, przedwojenne drzwi.

Obecny **pl. Kajki** to dawny Wielki Rynek, wytyczony po pożarze z 1822 r. Po drugiej stronie ratusza znajduje się **Mały Rynek**, który jest tej samej wielkości jak wówczas, gdy zakładano miasto, czyli ponad 600 lat temu! Do dziś zachowany jest średnio-wieczny układ ulic. Gdy założono miasto, granice rozciągały się od ul. Żeromskiego po j. Magistrackie, a dawne rowy z wodą okalające wały ziemne istnieją do dziś. Przy brzegu j. Magistrackiego widać wejście kanału w kierunku Czosu.

Przedwojenna widokówka z Wielkim Rynkiem i ratuszem. Po prawej nieistniejące kamienice, obecnie pl. Jana Pawła II

Historyczny ratusz z 1824 r. jest drugim najstarszym na Mazurach (po Srokowie). Neoklasycystyczny budynek upiękuszony jest barokową wieżyczką z 1908 r., która przypomina wieżyczki z pobliskiego Sanktuarium w Świętej Lipce. Mieści się tu oddział Muzeum Warmii i Mazur.

Obok znajduje się najstarszy budynek – Strażnica Bośniacka z 1771 r. Pierwotnie był to arsenał miejski. Ten piękny szachulcowy obiekt (popularnie nazywany „murem pruskim”) ma z pewnością najstarsze drzwi w mieście. Nitowane elementy świadczą, że drzwi są prawdopodobnie oryginalne z XVIII w.!

Zabytkowe są także 3 kościoły: katolicki w stylu neogotyckim z 1892 r., ewangelicki zbudowany w 1734 r., ale na pewno ze starszą wieżą, być może z XVI w. oraz obecny kościół prawosławny – bożnica z lat 1894-1895. Dawna synagoga nie jest zbyt duża, ale jest jedną z nielicznych zachowanych do tej pory w byłych Prusach Wschodnich!

Mrągowskie murale

Murale to wielkoformatowe grafiki na ścianach budynków. W Mrągowie znajduje się ich kilka. Zostały opisane w przewodniku.

Mrągowskie drzwi

Ciekawym elementem mrągowskiej architektury są zabytkowe drzwi. Ponieważ śródmieście w większości jest przedwojenne, zachowało się szczęśliwie do naszych czasów ponad 200 przykładów dekoracyjnej stolarki drzwiowej w różnych stylach historyzujących, czyli nawiązujących do klasycyzmu, secesji czy baroku.

Często pojawiają się motywy zaczerpnięte ze starożytności, jak np. głowice czy liście akantu. Drzwi są pierwszym elementem budynku, z którym stykamy się bezpośrednio, a więc miały wywołać wrażenie. W przewodniku wyszczególniono najładniejsze przykłady mrągowskich drzwi.

Architektura

Podczas zwiedzania Mrągowa warto zwrócić uwagę na architektoniczne zdobienia fasad zabytkowych kamienic, które cechują się różnymi stylami architektonicznymi. Na mrągowską różnorodność stylistyczną duży wpływ miał dynamiczny rozwój miasta na przełomie XIX i XX w. Był to dłuższy okres pokoju w Europie, w czasie którego Niemcy, po zjednoczeniu w 1871 r., szybko się modernizowały. Mrągowo, ówczesny Sensburg, od kilkudziesięciu lat było miastem powiatowym (od 1818 r.), w którym zaczęto w tym czasie budowę reprezentacyjnych gmachów miejskich i powiatowych. Większość kamienic nie posiada jednak jednoznacznych cech danego stylu.

Są to przede wszystkim kamienice secesyjne, budynki użyteczności publicznej (takie jak szkoła czy szpital w stylu neogotyckim), o mieszance stylowej (eklektyczne) lub nawiązujące stylem do wcześniejszych epok, tzw. historyzujące (neoklasycyzm). Mrągowo jako nieduże i niezamożne miasto nie mogło pozwolić sobie na „wielką architekturę”. Większość kamienic posiada detale architektoniczne nawiązujące do różnych stylów. Są po prostu na miarę małego miasta powiatowego.

Nietypowym zabytkiem nawiązującym do neogotyku jest Wieża Bismarcka

Krótki przewodnik po mrągowskiej architekturze

Historyzm – nurt w XIX-w. architekturze polegający na naśladownictwie stylistyki minionych epok. Od początku XIX stulecia prowadzono intensywne prace nad dziejami architektury. Na tych badaniach oparli się architekci, wskrzeszając na całym świecie neostyle (neogotyck, neorenesans, neobarok).

Neogotyck w Mrągowie

Termin neogotyck (nowy gotyk) nawiązywał do stylu późnego średniowiecza. Za wzorcowy przykład budynku gotyckiego uważa się gotycką katedrę.

Architektura gotycka w zamierzeniu jej twórców miała w doskonały sposób odzwierciedlać boską naturę i wielbić Boga. Dlatego też średniowieczne katedry są strzeliste, by kierować wzrok ku niebu. W bryle dominują kierunki pionowe (wieże, pinnakle, długie, trójkątne zakończone okna). Barwne światło przenikające do wnętrza przez wysokie witraże stwarzało wrażenie uduchowienia, a powtarzające się we wnętrzu kolumny i znaczna wysokość kierowały wzrok ku górze.

W XIX w. stylem, który nawiązywał do gotyku był neogotyck. W Mrągowie, jak zresztą w całym Prusach, był bardzo popularny. Nawiązywano oczywiście do średniowiecznych budowli wzniesionych w państwie krzyżackim, jak zamki czy kościoły. Zwłaszcza budynki użyteczności publicznej, jak szkoły i urzędy, wznoszono w stylu neogotyckim.

Rozpoznanie stylu kamienic opisanych w przewodniku ułatwią oznaczenia:

- N - Neogotyck
- R - Neorenesans
- E - Eklektyzm
- S - Secesja
- M - Modernizm

Neogotyck w Mrągowie

Neogotyck był popularny w Prusach Wschodnich w XIX w. jako wyraz powrotu do średniowiecznych tradycji i symbol tożsamości narodowej. Styl ten nawiązywał do dziedzictwa Zakonu Krzyżackiego. Wykorzystywano lokalną cegłę, a neogotycka forma dodawała budynkom powagi i prestiżu. Był częścią szerszego nurtu historyzmu w Europie.

Charakteryzował się użyciem czerwonej cegły, ostrołukowymi oknami i portalami, wysokimi wieżami, schodkowymi szczytami oraz dekoracyjnymi blendami. Występowały też sterczyzny, pinakle i kolorowe witraże. Styl ten dominował w kościołach, szkołach i gmachach publicznych, nadając architekturze monumentalny i historyzujący charakter.

W Mrągowie jest kilka bardzo dobrze zachowanych neogotyckich budynków: **kościół św. Wojciecha**, **Szkoła Podstawowa nr 1** przy Bohaterów Warszawy, **Cerkiew pw. Przemienienia Pańskiego** (dawna synagoga) [43] przy ul. Roosevelta, **Sąd Rejonowy**.

Charakterystycznym elementem architektonicznym kościoła są ostrołukowo zakończone okna.

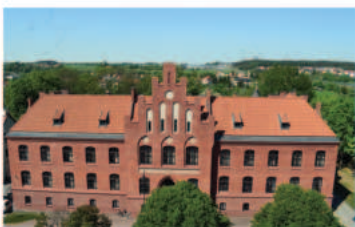
Kolejnym elementem jest blenda, czyli ślepe okno. Mogła to być także płytka wnęka w ścianie, często o kształcie okna, stosowana przede wszystkim w celach estetycznych.

Nad osią środkową trójkątny, schodkowy szczyt, który może przypominać średniowieczne zamkowe krenelaże. Wewnątrz ostrołukowe okna

Sterczyzny wieży kościoła św. Wojciecha. Widoczne są tynkowane na biało okragłe blendy

Sąd Rejonowy. Dobrze widać schodkowy szczyt ze sterczyznami. Ostrołukowe płycin okienne z okragłymi blendami

Dawna synagoga przy ul. Roosevelta

Zabytkowe koszary wojskowe

Prawdopodobnie ze względu na to, że obiekty zostały zbudowane późno, koszary nie w pełni mają charakter neogotycki. Właściwie to wykorzystano tylko elementy gotyckie lub je bardzo zmieniono.

Ul. Wojska Polskiego 6 E. Ryzality z gzymsami schodkowymi oraz dekoracyjnymi opaskami okiennymi, które mogą być kojarzone z gotyckimi pionowymi oknami.

Secesja w Mrągowie

Styl powstał pod koniec XIX w. i stanowił próbę nie nawiązywania do historii, ale wyłącznie do natchnień twórcy, architekta. Secesja cechowała się bogatą ornamentyką. Przeważały motywy roślinne, maski, postacie, formy przypominające zastony czy firanki. Elewacje budynków posiadają miękką, płynnie przechodzącą w inne elementy powierzchnię. Dekoracje często przyjmowały formę koła, owalu czy fali.

Warszawska 51. Balkon ozdobiony ornamentem kwiatowym, wsparty modylionami.

Warszawska 10

zawiera na całej frontowej części ryzalit pionowy, okna zwieńczone są łukiem eliptycznym. Najbardziej przykuwającym i zarazem charakterystycznym elementem budynku jest balkon w formie podkowy z ryzalitem.

Warszawska 10. Budynek został zbudowany jako filia Vereinsbanku. Charakterystyczne dla secesji okrągłe kształty. Być może podkowa miała przynieść szczęście!

Plac Kajki 6. Spływające, zaokrąglone opaski okienne

Neorenesans

Styl nawiązywał do starożytnej Grecji i Rzymu, a także do sztuki włoskiego renesansu. W architekturze wykorzystywano często takie elementy starożytne jak kolumna i tympanon. Kierunkiem dominującym w budownictwie są linie poziome. Dlatego wyodrębniano poszczególne kondygnacje domów mieszkalnych. Parter często boniowany (ze spoinami lub rowkami naśladującymi układ kamieni w murze).

Kościuszki 1. Płycina z ornamentem liści dębu i głową aniołka otoczonego liśćmi akantu w naczółku tukowatym

Roosevelta 31. Charakterystyczny poziomy podział budynku na kondygnację z boniowanym parterem. Trójkątne i tukowate naczółki nad oknami

Mickiewicza 2. Fasada w górnych kondygnacjach pokryta jest cegłą. Dolna część jest boniowana. Nad oknami znajdują się naczółki tukowe i trójkątne.

Królewiecka 41

Jest to kamienica wybudowana na przełomie XIX i XX w. Naczółki trójkątne i łukowe z ornamentem liści kwiatów w płycinach.

Jedna z najbardziej reprezentacyjnych fasad z dużą ilością detali oraz pięknymi ażurowymi balkonami. fot. M. Modzelewski

Królewiecka 49

Naczółki okienne drugiej kondygnacji są łukowe z wypełnieniem głowy aniołka wpisanej w liście akantu. Innym elementem kamienicy, na który od razu zwraca się uwagę, jest zdobione ślimacznicami zwieńczenie środkowej części dachu.

Ciekawym elementem są drewniane przeszklone drzwi frontowe, bogato zdobione głowami lwów.

W najwyższym punkcie ryzalitu widniała dawniej data budowy: 1902 r. fot. M. Modzelewski

Ekлекtyzm w Mrągowie

Ekлекtyzm łączył w sposób swobodny różne cechy innych stylów architektonicznych. Rozwinął się głównie w XIX w. i na początku XX stulecia, zbiegł się w czasie z secesją.

Kamienica to dawne mieszkania oficerskie

Warszawska 53

Pochodzi z początku XX w. Na połączenie różnych stylów wskazują neoklasycystyczne naczółki trójkątne, neogotyckie pinakle w zwieńczeniu i secesyjne opaski okienne, miętko wyprofilowane.

Warszawska 4A

Budynek został wybudowany na początku XX w. Na środku znajduje się otwór drzwiowy z przepięknie bogato zdobionymi drzwiami. Nad wejściem od strony frontowej znajduje się balkon żeliwny, ażurowy, ozdobiony liśćmi akantu.

Kamienica z elementami barokowymi jak: ozdobne lukarna (okna dachowe) oraz falujące, otwarte zwieńczenie ryzalitu

Roosevelta 27A i 29. Reprezentacyjna kamienica oficerska zamykająca reprezentacyjny plac

Kamienice znacznie różnią się od siebie w części zdobień i kolorystyce, co jednak aż tak bardzo ich od siebie nie odróżnia. Dopiero, gdy zwróci się uwagę na ornamentykę, dostrzega się różnice.

Mały Rynek 5. Kamienica z końca XIX w.

Mrągowo
ul. Brzozowa 7C, Park Sikorskiego

Wakacje

w Wieży Mrągowo
- Bismarcka -

Zapraszamy codziennie
od 10:00 do 18:00

+48 516 562 730

- TARAS WIDOKOWY · WYSTAWY · LOKALNE RĘKODZIEŁO ·
- CERAMIKA · HERBATY INSPIROWANE LEGENDAMI ·
- IMPREZY OKOLICZNOŚCIOWE · STREFA RELAKSU ·

Smaki Mazur

Restauracja

POLECAMY DANIA KUCHNI MAZURSKIEJ

UL. ADAMA MICKIEWICZA 11

11-700 MRĄGOWO

TEL. 89 676 58 53

KOM. 501 034 607

restauracjasmakimazur.pl

Urząd Skarbowy w 1941 r. z widocznym nazistowskim godłem, czyli Orłem Rzeszy. Po wojnie wyrwany ze ściany. Miejsce po nim w tynku rozpoznawalne do dziś

Mrągowski przykład architektury III Rzeszy

Budynek powinien być przede wszystkim funkcjonalny, bez dekoracji. Charakteryzuje się monumentalnością i ascetyczną fasadą. Te cechy podkreślone są przez reprezentacyjne wejście z kolumnami. Monumentalna architektura tego okresu była zaprzeczeniem indywidualizmu i przez to wyrażała podporządkowanie indywidualnych pragnień jednostki Partii i narodowi. W Mrągowie takim przykładem jest budynek policji [49] przy ul. Wolności.

Modernizm w Mrągowie

Modernizm to ogólne określenie prądów w architekturze rozwijających się w latach ok. 1918–1975. Zakładano całkowite odejście od stylów historycznych i wszelkiej stylizacji. O pięknie budynku stanowi głównie jego funkcjonalność, której podporządkowana jest konstrukcja i estetyka. Z wprowadzeniem nowych materiałów – żeliwa i stali, betonu powstawały nowe konstrukcje: mosty, domy handlowe, wieżowce, kina czy fabryki, podporządkowane swej funkcji.

W dawnym Sensburgu przykładami tego stylu były budynki, które obecnie mieszczą Liceum Ogólnokształcące nr 1 oraz Zespół Szkół Zawodowych nr 2.

Architektura PRL w Mrągowie

Pod koniec lat 40-tych wprowadzono w Polsce socrealizm. Architektura miała wyrażać siłę i potęgę państwa. Budynki cechuje monumentalizm, symetria. Dominuje klasycyzm: trójpodział fasady, wejścia do budynków przypominające portale świątyń antycznych (portale z kolumnadą, pilastry, monumentalne schody, wysokie partery), attyki.

W Polsce głównymi przykładami takiej architektury są w Warszawie Marszałkowska Dzielnica Mieszkaniowa czy Pałac Kultury i Nauki.

Jeszcze później takie spojrzenia na architekturę pojawiały się w budynkach urzędowych, jak np. w Mrągowie w przypadku **Mrągowskiego Centrum Kultury** (1963 r.). Od lat 60-tych zaczęto zwracać większą uwagę na potrzeby mieszkaniowe, stąd budowa blokowisk. Pierwsze w Mrągowie osiedle to Parkowe. Później wznoszono bloki z tzw. wielkiej płyty.

Miasto posiadało co najmniej 23 herby, tyle można zobaczyć w mrągowskim muzeum.

Legenda o powstaniu herbu

Z herbem Mrągowa (dawniej Sensburg), w którym widnieje łapa niedźwiedzia, związana jest legenda. Osada Sensburg założona została w obrębie Puszczy Piskiej.

Od samego początku mieszkańcy mieli problemy z dzikimi zwierzętami. Najgorsza była sprytna i agresywna niedźwiedzica. Potrafiła wykradać miód z barci umiejscowionych wysoko na drzewach. Często, gdy spotykała w lesie ludzi, atakowała ich i raniła, wielu zabiła. Mieszkańcy organizowali polowania, by zabić groźną niedźwiedzicę, ale zawsze uchodziła ona myśliwym.

Dekoracje przy wejściu do dawnej kawiarni Hohenzollern nawiązujące do mrągowskiej legendy przy ul. Warszawskiej 8

Jedna z mieszkanek wpadła na pomysł, jak przechytrzyć zwierzę. Do beczki wlała miód, a ponieważ niedźwiedzica była agresywna dodała też spirytusu. Miał on uspić groźną bestię. Myślniwi postawili beczkę na polanie w lesie. Jaki niedźwiedź mógł oprzeć się takiej pułapce? Czekali trzy dni, ale niedźwiedzica nie kwapiła się o przyjście. Z nudów sami postanowili spróbować tajemniczego napoju.

Tak w Mrągowie powstała słynna mazurska niedźwiedziówka. Jej dawna niemiecka nazwa to Bärenfang, czyli „złap niedźwiedzia”. Obecnie, niestety, nie produkowana w Polsce, ale znana w Niemczech.

Pewnego razu jeden z mieszkańców pracował przy sianokosach na polu znajdującym się pod lasem, gdy z gęstwiny wybiegła niedźwiedzica i go zaatakowała. Mężczyźnie udawało się przez dłuższy czas bronić kosą. Nagle, biorąc duży zamach, odciął niedźwiedzicy łapę. Wystraszone i ranne zwierzę uciekło w las. Chłop postanowił zabrać łapę ze sobą do miasta, by ją pokazać mieszkańcom na dowód, że groźne zwierzę nie jest już tak niebezpieczne. Tak powstał herb grodu nad Czosem - czarna łapa niedźwiedzicy. Mimo zmieniających się czasów, kiedy poprawiano wygląd herbu, by odpowiadał nowym upodobaniom artystycznym, od zawsze jest to niedźwiedzia łapa. Mrągowo to jedyne polskie miasto z łapą niedźwiedzia w herbie! Legenda daje też wytłumaczenie dawnej nazwy miasta, czyli „Sensburg”. W języku niemieckim „kosa” to „Sense”, natomiast „Burg” można przetłumaczyć jako zamek/miejscowość.

Niedźwiedzica została okaleczona, ale przeżyła. W końcu znaleźli ją pod murami miejskimi mieszkańcy pobliskiego Kętrzyna, gdzie dokonała żywota. Dlatego w herbie Kętrzyna jest niedźwiedzica, która chowa się za trzema sosnami.

Ciekawy jest też aspekt rywalizacji dwóch pobliskich miast Mrągowa i Kętrzyna. Legenda mówi o, być może, zazdrośnym burmistrzu Kętrzyna, który natychmiast po tym, jak dowiedział się o mrągowskim herbie, sam zapragnął mieć jeszcze piękniejszy.

Obecnie Puszcza Piska jest położona zaledwie ok. 10 km na południowy - wschód. Legenda może nawiązywać do początkowych problemów mieszkańców z dzikimi, leśnymi zwierzętami.

Muzeum Sprzętu Wojskowego

Jest tu zgromadzonych około 200 eksponatów, a większość z nich jest na chodzie. Samych pojazdów gąsienicowych jest ponad dwadzieścia, a chlubą Muzeum jest czołg T-34, autentyczny egzemplarz, który brał udział w filmie "Czterej pancerni i pies", gdzie grał rolę czołgu niemieckiego. W zbiorach muzeum są też czołgi T-55, Merida i T-72, czyli cały przekrój czołgów - od II wojny światowej do współczesności. Z bliska można też obejrzeć bojowy wóz piechoty BWP-1, samobieżną haubicę 2S1 Goździk, transporter opancerzony MTLB czy ciągnik artyleryjski ATS. Najstarszymi eksponatami są ciężarówki GMC CCKW oraz Dodge WC-51, pochodzące z czasów II wojny światowej.

W Muzeum jest również spora kolekcja wozów dowodzenia i łączności, bo przecież właśnie w Mrągowie działał kiedyś 9. Ośrodek Szkolenia Specjalistów Łączności.

W zwiedzaniu kolekcji nie powinna przeszkodzić nawet deszczowa pogoda, bo wszystkie pojazdy znajdują się pod dachem. Muzeum to miejsce przyjazne dzieciom - na terenie jest plac zabaw, piaskownica

i armata przeciwlotnicza S-60, którą mali artylerzyści mogą kręcić do woli.

W Muzeum organizowane są przejażdżki różnymi pojazdami, łącznie z czołgiem T-55. Można też zorganizować tu imprezę integracyjną albo wieczór kawalerski.

Muzeum Sprzętu Wojskowego
Mrągowo, ul. Przemysłowa 11 c
tel. +48 502 540 381
www.muzeum.mragowo.pl

Tablica „szklane Mrągowo”

Mrągowskie tablice turystyczne i Questy

Tablica przy j. Magistrackim z zaznaczonymi istniejącymi oraz nie istniejącymi historycznymi budynkami. Dopasuj wzrokiem a odkryjesz przeszłość!

Tablice „Poznaj Mrągowo”

Tablice w niebieskiej kolorystyce z informacjami historycznymi. Można je uznać za uzupełnienie niniejszego przewodnika, bo często zawierają informacje pominięte w publikacji. Dlatego warto uważnie je przeczytać!

Tablice „Szklane Mrągowo”

Jak wyglądało przedwojenne Mrągowo? Można to zobaczyć na szkle, patrząc przez trzy przezroczyste tablice: nad j. Magistrackim, naprzeciwko kościoła ewangelicko - augustyńskiego oraz przy Urzędzie Miasta. Każda konstrukcja zawiera kilka przedwojennych zdjęć oraz zdjęcie główne, przedstawiające dane miejsce dawniej. Wystarczy dopasować kontury, by wpasować dawne zdjęcie w obecne miejsce.

Mrągowskie Questy

Quest to gra terenowa, która łączy w sobie elementy zabawy i nauki, poszukiwań skarbu i radości odkrywania.

Ulotki questowe dostępne są w informacji turystycznej!

Quest Poznaj Mrągowo pozwala poznać historię i zabytki Mrągowo. Przeście trasy zajmuje około 1,5 h. Do przejścia jest 5,4 km. Do zabawy wystarczy ulotka z zagadkami. Czytając wierszowane wskazówki, uczestnik podąża questem w terenie i poznaje sekrety Mrągowo.

Quest Mrągowsy Kowboje

Trasa prowadzi uczestnika gry po Mrągowie szlakiem figurek kowboi. To dziesięć figurek, które stanęły na terenie Mrągowo na wzór krasnali we Wrocławiu, czy pofajdoków w Szczytnie.

Przeście trasy questu zajmuje około 2 godziny. Do przejścia jest 6 km. Do zabawy wystarczy ulotka z zagadkami. Czytając wierszowane wskazówki, uczestnik podąża w terenie i poznaje sekrety Mrągowo.

Aktywne wakacje. Quest Śladami Tadeusza Młodkowskiego

W queście przedstawiono postać Tadeusza Młodkowskiego, organizatora szkolnictwa i harcerstwa w Mrągowie, nauczyciela, archiwisty, bibliotekarza, a wcześniej uczestnika walk o odzyskanie niepodległości przez Polskę, senatora II Rzeczypospolitej.

Trasa pieszo-rowerowa nasypem kolejowym Mrągowo – Piecki

Decyzja o budowie połączenia kolejowego Czerwonka – Biskupiec – Mrągowo – Piecki – Ruciane miała charakter wojskowy. Pod koniec XIX w. Prusy Wschodnie zagrożone były od wschodu i południa przez Rosję. W polityce zagranicznej Rosję wspierała Francja. Wszystko to skłaniało niemieckie dowództwo wojskowe do wzmocnienia siły militarnej w zagrożonej prowincji. Zbudowano koszary wojskowe w Biskupcu i Mrągowie, łącząc je linią kolejową z Olsztyna, w kierunku Pizsa. Prace przy budowie kolei zakończono w 1898 r.

Pod koniec II wojny światowej wojska niemieckie zniszczyły mosty na tym odcinku, a Armia Czerwona rozebrała tory kolejowe jako zdobycz wojenną. **Obecnie szutrowa pieszo - rowerowa trasa do Krutyni liczy 22 km.**

Początek szlaku znajduje się we wsi Nikutowo. Do ul. Wojska Polskiego można dojechać rowerem kierując się na północ Mazurską Pętlą rowerową lub promenadą. Do Nikutowa prowadzi ścieżka pieszo - rowerowa.

W Nikutowie warto zwiedzić prywatną kolekcję „**Staroci pod namiotem**”. Zawiera ona przedmioty używane w domach od XIX w. po czasy PRLu, ale także narzędzia i maszyny stosowane w rolnictwie.

Warto wybrać się trasę pieszo - rowerową z Mrągowo do Krutyni dawnym nasypem kolejowym przez Piecki, bo to bezpieczna, spokojna i malownicza droga przez mazurskie lasy i łąki. Trasa ma łagodne nachylenia, dobre podłoże i omija ruchliwe drogi. Po drodze można zrobić przerwę w Pieckach w **Muzeum Regionalnym**, a wycieczkę zakończyć w **Krutyni** – słynnej z rzeki idealnej na spływ kajakowy. To idealny pomysł na jednodniową wyprawę wśród przyrody i z dala od zgiełku.

**JEDNODNIOWE
SPŁYWY KRUTYNIA**

www.splywy.pl

BIURO TURYSTYKI KAJAKOWEJ
AS-TOUR
www.splywy.pl

e-mail: biuro@splywy.pl

Krutyn 4, 11-710 Piecki tel. 608 319 014 tel. 89 742 1430

Osiedle Grunwaldzkie, dawna Südkolonie

Lata 20-te XX w. to okres intensywnego budownictwa komunalnego. W tym czasie zbudowano w Sensburgu osiedla: **Südkolonie** (ul. Grunwaldzka, ul. Dziękczyzna), **Ostkolonie** (ul. Młynowa, Nowogródzka) oraz **Westkolonie** (ul. Sottyska).

Osiedle Südkolonie miało charakter półwiejski i składało się z trzech wyodrębnionych części. Na szczycie wzgórza, tzw. Blockbergu utworzono założenie architektoniczne w formie owalu z placem wewnętrznym. Były to gospodarstwa rolne przypominające wieś. Tereny uprawne znajdowały się poniżej,

na zachodnim zboczu. Poniżej (obecnie ul. Dziękczyzna) zbudowano część drugą: jednorodzinne domki przeznaczone dla rzemieślników.

Przy okrągłym placu, w formie rozszerzenia ulicy, przewidziano miejsce dla kuźni i kołodzieja. Założenia dwóch placów na tej ulicy miały na celu umożliwienie sprawnego kierowania i zawracania wozów. Poniżej, przy ul. Wojska Polskiego, w części trzeciej znajdowały się sady owocowe, ogrody warzywne i kolejna część rzemieślnicza.

Do dziś dawna koncepcja architektoniczna jest rozpoznawalna, mimo zabudowy osiedlowej lat 80-tych XX w.

Os. Grunwaldzkie jest malowniczo położone nad j. Czos. Niedaleko znajduje się dobrze wyposażona plaża miejska

Koszary

* pierwsza nazwa to pierwotna funkcja, w nawiasie wskazano funkcję w momencie rozwiązania jednostki wojskowej

* numerację nadano budynkom przedwojennym, nieuwzględniono powojennych

ZACHÓD (WEST)

1. kasyno, 2. (garaże), 3. magazyn siana (garaże), 4. (sztab, wartownia, areszt), 5. koszarowiec, 6. stołówka, 7. koszarowiec, 8. (internat, przedszkole, budynek mieszkalny kadry), 9. stajnia (stolarnia), 10. stajnia (w miejscu budynek współczesny - garaże), 11. stajnia (w miejscu budynek współczesny - garaże), 12. latryna (magazyn), 13. warsztaty, 14. ujeżdżalnia dla koni (hala sportowa), 15. warsztaty, 16. siedziba 6. Oddziału Karabinów Maszynowych (magazyny), 17. piwnica, 18. lazaret (izba chorych, klub żołnierski), 19. budynek mieszkalny żandarmerii wojskowej, 20. budynek mieszkalny pracowników koszar

WSCHÓD (OST)

1. budynek administracyjny (pluton transportowy), 2. budynek administracyjny (logistyka), 3. wartownia (biuro przepustek, kancelaria), 4. budynek szkolny, 5. (magazyn żywności), 6. stołówka, 7. budynek administracyjny „belwederek”, 8. budynek administracyjny (warsztat wydziału szkolnego), 9. budynek szkolny, 10. latryna (magazyn uzbrojenia), 11. sala gimnastyczna (warsztat samochodowy)

Architektura

Starszą część koszarową (zachodnią) rozpoczęto budować w 1898 r. Część wschodnia jest nowsza. Została zbudowana prawdopodobnie w 1906 r. Obie części kompleksu wykazują zróżnicowaną stylistykę z zastosowaniem elementów historyzujących. Zachodnia, starsza część, powstała pod wpływem nurtu neogotyckiego (co przejawia się głównie za sprawą schodkowych szczytów, przypominających zamkowe mury).

Falujące szczyty i zaokrąglone dekoracje typowe dla secesji

Natomiast budynki po wschodniej stronie wykazują nawiązania do architektury nowożytnej (faliste szczyty), które można traktować także jako przejaw secesji.

Historia. Pod koniec XIX w. Prusy Wschodnie (prowincja Niemiec) były zagrożone przez Rosję. Skłoniło to niemiecki sztab główny do wzmocnienia siły militarnej na granicy. Podjęto decyzję o utworzeniu dodatkowego Korpusu Armii. Planowano, że nowe jednostki stacjonujące w środku Prus Wschodnich będą bronić południowo-zachodniego odcinka granicy w regionie Pisz (dawny Johannisburg).

Poszukując miejsc rozlokowania garnizonów, wybrano Sensburg (obecnie Mrągowo) oraz Bischofsburg (obecnie Biskupiec). Oddziały otrzymały zadanie obsady linii obronnej w Puszczy Piskiej. Załogę blokhausów wieżowych w rejonie Rucianego

- Guzianki stanowić miał oddział karabinów maszynowych stacjonujących w Mrągowie. Przykłady blokhausów znajdują się w Rucianem – Nidzie przy śluzie Guzianka oraz przy kanale Nidzkim.

Koszary przy ul. Wojska Polskiego (dawniej Kasernen Str.) to zespół zabytkowych neogotyckich budynków, który zaczęto budować w 1898 r. Początkowo zbudowano część zachodnią (West), później część wschodnią (Ost). Od tego momentu wojsko kształtowało obraz miasta.

W 1945 r. teren został przejęty przez Wojsko Polskie, a w 2003 r. przez miasto. Jest to jeden z najlepszych przykładów udanej rewitalizacji terenów wojskowych województwa.

Cekaemy z Sensburga

Od początku istnienia mrągowskich koszar wojsko dysponowało karabinami maszynowymi. Mrągowski tzw. Eksperymentalny Oddział Karabinów Maszynowych (Versuchs – MGA), był jednym z pierwszych w wojsku niemieckim. Karabiny transportowane były na dwukonnym zaprzęgu powożonym z tzw. „kozła”, a ich obsługę stanowiła poruszająca się pieszo drużyna.

Karabin Maxim z „kozłem”

W 1902 r. uzbrojenie formacji stanowiło 6 cekaemów, każdy na czterokonnym zaprzęgu kierowanym z siódła. Oddział dysponować musiał sporą stajnią oraz remizą na pojazdy, sprzęt i uzbrojenie. Siedziba oddziału zachowana jest do dziś.

Pierwotnie magazyn siana do wypychania sienników, czyli materacy do spania w pobliskim koszarowcu. Wysokie, dwuczęściowe wrota dla wozów załadowanych sianem. fot. M. Modzelewski

Plac musztrowy

Należy alejką kierować się do Klubu Kasyno (dawne kasyno oficerskie). Po prawej pomnik upamiętniający udział żołnierzy Wojska Polskiego w życiu publicznym miasta.

Siedziba Oddziału Karabinów Maszynowych. Z prawej strony duże garażowe drzwi na „wozy” z karabinami maszynowymi. Z lewej budynek warsztatów. Plac musztrowy, wcześniej padok

Dawny magazyn siana

Budunek z dużymi drzwiami dla wozów. Siano wykorzystywano do wypychania sienników (dawny materac na łóżku) w koszarowcu naprzeciwko placu musztrowego (obecnie parking).

Mrągowskie Centrum Kultury

Powiatowy Dom Kultury rozpoczął działalność w 1963 r. Nazywany potocznie „Belwederem” był to największy i najładniejszy dom kultury w dawnym woj. olsztyńskim.

Reprezentacyjny plac Zwycięstwa (lata 70-te) z Mrągowskim Belwederem

Mrągowskie Centrum Kultury to obecnie centrum życia lokalnej społeczności. Jest organizatorem większości przedsięwzięć kulturalnych w Mrągowie. Organizowane są tutaj zajęcia w pracowniach artystycznych oraz różne formy aktywnego spędzenia czasu wolnego. Funkcjonują grupy plastyczne, teatralne, taneczne, muzyczne, chór, orkiestra dęta. Dzięki prowadzonym przez instruktorów zajęciom dzieci, młodzież i dorośli mogą rozwijać swoje umiejętności w różnych dziedzinach. Innymi działaniami animacyjnymi są realizowane projekty społeczno-kulturalne, konkursy i przeglądy twórczości amatorskiej oraz wydarzenia, takie jak: koncerty, spektakle, wystawy czy spotkania.

Więcej o działalności, repertuarze kina, imprezach na www.mck.mragowo.pl.

Architektura PRL-u

Pierwszy powojenny budynek w Mrągowie nawiązujący do socrealizmu, z klasycystycznym portykiem. Okna pierwszej kondygnacji wyższe od okien drugiej. Taki układ, podkreślony wysoko umieszczonym wejściem oraz kolumnami, kierującymi wzrok ku górze, pogłębia monumentalność budynku.

Informacja Turystyczna

Mrągowo jest miejscem, którego nie można pominąć, poznając Warmię i Mazury. Pracownicy udzielą informacji, pomogą zaplanować pobyt, zaoferują materiały informacyjne, mapy, przewodniki, pamiątki.

www.visit.mragowo.pl

Od noclegu, poprzez gastronomię, oraz imprezy po atrakcje turystyczne – www.it.mragowo.pl to kompleksowy przewodnik po Mrągowie w sieci. Portal posiada bazę noclegową z intuicyjną wyszukiwarką danych, kalendarzem imprez i dynamicznym działem „Aktualności”.

Witryna to zestaw praktycznych wskazówek, które efektywnie pozwalają zaplanować wypoczynek.

Plac Polskiego Czerwonego Krzyża (PCK).

Wyrzeźbione Mrągowo. Wielu turystów kojarzy Mrągowo przede wszystkim z licznymi imprezami, takimi jak: Piknik Country, Mazurska Noc Kabaretowa czy Festiwal Kultury Kresowej. Okolice placu oraz pobliskiego parku nad j. Magistrackim zdobi 20 rzeźb, wykonanych w ramach projektu „Mrągowo – Wyrzeźbione Miasto”. Wykonali je artyści z Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Tematami przewodnimi są mazurskie ptaki oraz żywioły: wiatr i ogień.

Ponadto niedaleko umieszczono jeszcze trzy rzeźby, z których najśłynniejsza jest Mrągowska Syrenka. Jest ona częścią fontanny w centrum placu PCK. Rzeźbę wykonał Philippe Brodzki pochodzący z Belgii. Przedmiotem dzieła artysty są ludzie i zwierzęta: kobieta lub mężczyzna siedzący na koniu, byku, żółwiu czy rybie. Postacie Philippe’a charakteryzuje nagość, mocne kształty, powaga, niemal dostojeństwo zastępowe w przestrzeni gestów.

Wśród zieleni znajduje się **Mrągowska ławeczka**, która nawiązuje wyglądem do legendy o powstaniu herbu miejskiego.

Plac PCK z Mrągowską syrenką to jedno z ulubionych miejsc spacerowiczów

Warszawska 57 i 55

Na rogu ul. Warszawskiej i ul. Oficerskiej znajdują się dwa bliźniacze budynki, wybudowane po I wojnie światowej. W architekturze budynków odczytać można wyraźny wpływ twórczości Hermanna Muthesiusa, niemieckiego architekta i teoretyka architektury wczesnego modernizmu. Jednym z jego założeń było odrzucenie wybujałego historyzmu na rzecz nawiązywania do rodzimych tradycji architektonicznych, przede wszystkim tych wiejskich (styl tzw. Landhaus).

Otwarte założenie posesji, unikalne w Mragowie, zachęca do odwiedzin...

Ta koncepcja w omawianych budynkach przejawia się głównie za sprawą spadzistych dachów, wprowadzenia fragmentów tradycyjnego muru pruskiego, formą łukowatej bramy nad przejazdem podwórzowym łączącej oba obiekty. Wszystkie te elementy dodają kamienicom malowniczości, co było ważne w idei Landhausu. Budynki cechuje otwarta przestrzeń w kierunku ulicy, uzyskana za pomocą obszernych tarasów oraz przedsiónek poprzedzających wejścia.

Warszawska 53 (E)

Kamienica pochodzi z początku XX w. Przeznaczona była na mieszkania oficerskie. Z tego względu budynek uzyskał bogatą wystrój fasady w typie neorenesansu.

Plac Piłsudskiego

Charakterystycznym elementem placu jest pomnik, dzieło olsztyńskiego rzeźbiarza Jana Nowickiego. Plac i pomnik powstały w 1969 r. w czynie społecznym – wielkim przedsięwzięciu dla uczczenia srebrnego jubileuszu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. W rezultacie powstał piękny Plac 25-lecia PRL-u, nowe drogi w jego otoczeniu oraz Pomnik Zwycięstwa.

W zamierzeniach twórcy granitowy monument przedstawia symbolicznego polskiego woja.

Plac Unii Europejskiej

Szeroka promenada w kierunku j. Magistrackiego to miejsce, gdzie odbywają się imprezy miejskie. Mały amfiteatr może pomieścić 400 widzów.

Plac Unii Europejskiej z galerią rzeźb oraz pobliskim j. Magistrackim to wspaniałe miejsce do spacerów

Mrągowo jest znane z imprez kulturalnych, transmitowanych przez różne stacje telewizyjne. Miejscem tych wydarzeń jest Festiwalowy Amfiteatr nad j. Czos, w którym latem w każdy weekend organizowane są duże koncerty.

Jednak to nie jedyne miejsce, gdzie odbywają się imprezy. Mały amfiteatr jest atrakcyjnym terenem bezpłatnych wydarzeń.

SENSBURG, Ostpr. - Belowplatz

Reprezentacyjny pl. Belowa z pomnikiem poległych na przedwojennej widokówce

Warszawska

Zwiedzając Mrągowo należy przejść się ul. Warszawską. Od zawsze była to główna ulica wyjazdowa w kierunku południowym. W II poł. XIX w. miasto rozbudowywało się właśnie wzdłuż tej drogi. Warto zwrócić uwagę nie tylko na kamienice, zabytkowe drzwi, ale też na przedwojenne balkony.

Plac Wyzwolenia z reprezentacyjnymi budynkami wojskowymi

W kamienicy przy Roosevelta 29 (E) ulokowane były mieszkania oficerskie. Taką funkcją niewątpliwie wpłynęła na bogato zdobioną fasadę z wieloma historyzującymi elementami. Kamienica wraz z sąsiednimi obiektami zamyka oś widokową niewielkiego placu (obecnego pl. Wyzwolenia), z tego względu należało nadać jej odpowiedni reprezentacyjny wystrój.

W czasie I wojny światowej w kamienicy przez miesiąc mieszkał gen. Below, który pracował nad planem obrony środkowego frontu w Prusach Wschodnich (okolice Rucianego). Dlatego też plac potem nosił nazwę pl. Belowa.

Kamienicę wzniesiono na przelomie XIX i XX w. Podobieństwo do budynków przy Warszawskiej 51 i 53 może świadczyć, iż nad wszystkimi trzema projektami pracował ten sam architekt.

Plac Wyzwolenia (przed wojną Belowa)

Hotel Preußen Hof, czyli Pruski Dwór

Hotel Preußen Hof

Kamienica przy Warszawskiej 22 to dawny hotel. Wielkoformatowy mural umieszczony na ścianie budynku jest widoczny z daleka. Prezentuje charakterystyczne mrągowskie zabytki. Czy rozpoznajesz które?

Na pierwszym planie mural. W tle ul. Warszawska i zielona wieżyczka Ratusza

Z lewej za ogrodzeniem znajdował się dzwon alarmowy

Warszawska 10 i 8

Pod nr 10 (S) widać dużą reprezentacyjną fasadę, dawną siedzibę banku (Vereinsbank). Wzrok przykuwa zwieńczony balkon w formie podkowy.

Budynek pod nr 8 (R) zbudowany w 1920 r. Pierwotnie była to znana Kawiarnia Hohenzollernów. Element dekoracyjny nad drzwiami nawiązuje do legendy o mrągowskim herbie.

Nietypowe dla Warszawskiej, bo otwarte rozwiązanie wejścia do piekarni

Warszawska 18 (R)

Obiekt zbudowany pod koniec XIX w. Budynek parterowy z widoczną w górze attyką. W części zaokrąglonej na jej narożach umieszczone zostały wazy. W tym miejscu wcześniej znajdował się ogólnodostępny dzwon alarmowy, ponieważ przy dawniej niższej zabudowie dobrze widoczne było stąd miasto.

Park Sikorskiego z okolicą

Wzgórze to najwyższy punkt Mrągowa. Przed I wojną światową teren Parku był popularnym miejscem imprez kulturalnych.

Znajduje się tam widokowa **Wieża Bismarcka**, zabytkowy cmentarz ewangelicki oraz wojskowy z I wojny światowej.

Podobne wieże budowano w Niemczech na cześć kanclerza Niemiec Otto von Bismarcka (1815-1898). Był on uważany za bohatera narodowego. Mrągowska, której wysokość wynosi 23 m, była pierwszą mu poświęconą na Mazurach. Uroczyste otwarcie odbyło się w 1906 r. Jest to najlepiej zachowana Wieża Bismarcka w województwie warmińsko-mazurskim, a na terenie Polski istnieje obecnie 17 przykładów takich pomników.

Wieża widokowa w Mrągowie to obiekt unikatowy – jedyny w swoim rodzaju punkt widokowy oraz kawiarnia, w której można miło spędzić czas.

Dawniej na wzgórzu odbywały się imprezy miejskie. Być może była to zachęta do wybudowania Wieży właśnie w tym miejscu. W ówczesnych Niemczech w jej pobliżu organizowano święta patriotyczne. By je uświetnić, na szczycie, na niewielkiej podmurówce, znajdowała się miedziana misa ogniowa. Wtedy wzgórze nie było zalesione.

Impezy przestano organizować na wzgórzu po I wojnie światowej. Stało się to niezręczne z powodu powiększającego się cmentarza oraz nowo powstałego cmentarza żołnierskiego u podnóża wzniesienia. Dlatego też w tym czasie przeniesiono wydarzenia do Waldheimu, czyli obecnego Parku Słowackiego.

Prawosławny krzyż upamiętniający żołnierzy rosyjskich

Powyżej cmentarza wojskowego, przy drodze prowadzącej do Wieży Bismarcka, znajduje się pomnik upamiętniający prawosławnych żołnierzy rosyjskich zmarłych w Sensburgu.

Droga w dół ul. Spacerową prowadzi do centrum Mrągowa. Schodzi się tamtędy z Wielkiego Ozu Mrągowskiego. Droga prowadzi w dół ul. Spacerową do j. Magistrackiego. Warto zapoznać się z historią mrągowskiego **cmentarza żydowskiego**. By tam dotrzeć, należy przejść przez **cmentarz ewangelicki** do ul. Brzozowej i dalej do skrzyżowania Mickiewicza i Mrongowiusza

Cmentarz ewangelicki, groby prawosławne

W średniowieczu cmentarz miejski został zlokalizowany przy kościele ewangelickim. Problemem był jednak wysoki stan wody w Czosie i częste podtopienia.

Dlatego w XVIII w. przeniesiono pochówki na obrzeża miasta, czyli obecną ul. Brzozową. Cmentarz zlokalizowano na wzgórzu.

Cmentarz z czasów I wojny światowej

W okolicach dawnego Sensburga podczas I wojny światowej nie było walk. Potyczki miały miejsce w okolicach Rucianego. Rannych transportowano m.in. do mrągowskiego lazaretu w koszarach. Zmarłych zaczęto chować u podnóża wzniesienia.

Cmentarz wojskowy

Liceum Ogólnokształcące (M)

W 1929 r. oddano do użytku szkołę (obecne liceum) oraz stadion im. Hindenburga. Obiekt posiadał także pierwszą salę teatralną w mieście (obecna sala gimnastyczna). Od ul. Sobczyńskiego dostrzec można zamurowane wejścia do dawnej sali teatralnej.

Architektura

Szkoła była pierwszym w mieście budynkiem o cechach nowego stylu architektonicznego - **modernizmu**. By uroznać monotonię fasad, ważny stał się podział okien, co widać na przykładzie mrągowskiego liceum.

Pierwsza, nowoczesna szkoła średnia w dawnym Sensburgu, lata 30-te XX w.

Pomnik kirkutu

Cmentarz żydowski (kirkut) został w 1936 r. podczas Nocy Kryształowej zniszczony przez Niemców, a w 1947 r. teren zniwelowano. Obecnie miejsce to upamiętnia **pomnik**. Brak jakichkolwiek śladów nekropoli.

Miejsce upamiętniono w 2018 r.

Nieopodal, po drugiej stronie ulicy, na niewielkim wzgórzu znajduje się **cmentarz prawosławny**.

Zespół Szkół nr 2 im. Władysława Jagiełły (M)

Po prawej gmach Zespołu Szkół nr 2 im. Władysława Jagiełły. Został on zbudowany w 1930 r. i jest jedynym budynkiem w Mrągowie prezentującym pełny styl modernistyczny, którego cechą jest nie tylko prosta fasada bez detali, z charakterystycznym podziałem okien, ale także przenikanie się różnych brył. Przyglądając się obiektowi, zauważamy, że bryła z wejściem głównym to sześcian, do którego przylega prostopadłościan.

Szkoła widoczna od j. Magistrackiego

Ulica Mrongowiusza (dawna Philosophenweg), była pierwszą obwodnicą starego miasta, wytyczona na początku XX w. Niedaleko znajduje się mrągowskie historyczne **śródmieście**.

Śródzieńcie

Jezioro Magistrackie

Łowienie ryb w małych jeziorach przysługiwało dawniej wyłącznie pracownikom magistratu. W 1808 r. to średniowieczne prawo zostało zniesione.

Obecnie tylko nazwa jeziora (pierwotnie Rats-see, czyli jezioro Rady) przypomina o dawnych przywilejach. Już przed II wojną światową urządzono tu promenadę, która stała się jednym z ulubionych miejsc spacerowych mieszkańców miasta. Obecnie, jak kiedyś, jest to teren rekreacyjny, urozmaicony rzeźbami, które powstały w ramach projektu „Mrągowo Wyrzeźbione Miasto”.

Mrągowski Czajnik nad j. Magistrackim

Mural „Wyrzeźbione Miasto”

Nieopodal jeziora znajduje się jeden z największych mrągowskich murali, prezentujący lokalizację parkowych rzeźb żywiołów: ognia, powietrza (ptaki) oraz związanych z wiatrem.

Centrum

W czasie założenia miasta długość głównej ulicy wynosiła 240 m. To jest obecnie odcinek od ul. Ratuszowej i początku ul. Warszawskiej do ul. Żeromskiego. Miejsca te wyznaczają granice średniowiecznego Mrągowa. W historycznym centrum miasta stoi oczywiście ratusz. Średniowieczny trakt przez miasto to obecnie ul. Warszawska, Ratuszowa, Żeromskiego i Królewiecka.

Wielki Rynek z Ratuszem

Decyzję budowy ratusza podjęto po Wielkim Pożarze w 1822 r., który zniszczył większość zabudowy staromiejskiej. Został zbudowany w 1824 r. w stylu klasycystycznym. Jednocześnie powiększono rynek kosztem południowej zabudowy (obecnie pl. Kajki). Na decyzję o wybudowaniu reprezentacyjnego gmachu wpłynęła też nowa funkcja Mrągowa jako siedziby powiatu, którą przeniesiono tu z Szestna w 1818 r.

Zabytkowy kompleks rynkowy z dawną karczmą, Strażnicą Bosniacką, ratuszem. Naprzeciwko nieistniejące kamienice z Domem Bocianim

Ratuszowa miedziana flaga. Fot. M. Modzelewski

Do 1898 r. mieścił się tu także sąd miejski. Miedzianą wieżę ratuszową wzniesiono w 1908 r. Wieżyczka zwieńczona jest chorągwią o zarysie tła niedźwiedzia, na której widnieje herb miasta oraz dwie daty: oddania budynku do użytku (1824 r.) oraz zbudowania wieżyczki (1908 r.).

W Ratuszu mieści się **Oddział Muzeum Warmii i Mazur**. Muzeum powstało w 1969 r. Najcenniejszym skarbem są znaleziska z Czaszkowa. Są to unikatowe złote i srebrne ozdoby oraz elitarne uzbrojenie z okresu późnej starożytności. Jednym z najbardziej niezwykłych zabytków, które teraz można zobaczyć w mrągowskim muzeum, jest wykonana ze srebra, złociona figurka sępa.

Codziennie o 12.00 i 18.00 można usłyszeć z wieży ratusza wybijaną dzwonami godzinę z hymnem.

Główne drzwi ratusza miejskiego poprzedzone są wysokimi, reprezentacyjnymi schodami. Konstrukcję drzwi wzmocniono od zewnątrz, podobnie jak w Strażnicy Bośniackiej, warstwą klepek nabitą guzowatymi gwoździami. Zastosowany tu geometryczny układ klepek w jodełkę tworzy rombowe wzory. Drzwi zdobione są liśćmi i owocami dębu.

Strażnica Bośniacka

Od strony pl. Kajki przylega do Ratusza Strażnica Bośniacka. W latach 1770-1790 mieszkali tu oficerowie 9. Pułku Bośniaków, lekkiej kawalerii pruskiej, stąd wzięła się zwyczajowa nazwa. Jeźdźcy wyposażeni byli w długie lance (rodzaj włóczni). Stacjonowali w wielu miastach Prus Wschodnich, ponieważ w przypadku wojny z Rosją mieli walczyć z rosyjskimi kozakami.

Plac targowy po I wojnie światowej

Prawdopodobnie pierwotnie budynek pełnił funkcję arsenatu (magazynu broni), potem wartowni miejskiej. Obiekt ten pochodzi z XVIII w. i obok kościoła ewangelickiego jest najstarszą zachowaną mrągowską budowlą, stanowiącą swoisty **relikt** dominującej dawniej w krajobrazie miejskim architektury szkieletowej.

Definicja: Mur pruski to rodzaj ściany ze szkieletem konstrukcyjnym, np. z drewna, wypełnionej murem z cegły, często myłona z szachulcem, czyli ścianą szkieletową, lecz wypełnionej gliną zmieszaną ze słomą lub trzciną. Jego konstrukcja drewniana jest widoczna, często impregnowana i może być traktowana także jako element dekoracyjny.

Drzwi dawnej strażnicy można uznać za najstarsze zachowane w Mrągowie. Nabite są guzowatymi gwoździami, które pełnią funkcję dekoracyjną. Klepki tworzą ozdobny geometryczny wzór tzw. układ w jodełkę.

Drzwi Strażnicy Bośniackiej

Narożnik Wielkiego Rynku przed 1914 r. Z lewej nieistniejący Hotel Deutsches Haus w miejscu obecnego bloku mieszkalnego, z prawej weranda hotelu Skrodzki (obecnie bank)

Dawna karczma rynekowa

Przy Strażnicy Bośniackiej mieściła się kiedyś kasa miejska oraz karczma. Dokładna data budowy jest nieznana. Być może w średniowieczu mieścił się tu browar miejski. Pierwsza wzmianka o restauracji pochodzi z 1848 r. Była to najstarsza restauracja i hotel („Skrodzki”) w mieście. Po I wojnie światowej założono w tym budynku bank miejski (Stadtsparkasse).

Wielki i Mały Rynek w latach 30-tych XX w.

Plac Kajki, dawniej Wielki Rynek

Do pierwszej poł. XIX w. przy Rynku mieszkali rzemieślnicy, którzy mieli swoje sklepy i warsztaty. Plac pełnił funkcję targowiska. Współczesne centrum to przede wszystkim

Z lewej Apteka pod Orłem, w tle nieistniejąca już wieżyczka przeciwpożarowa

zabytkowe kamieniczki, położone przy brukowanych ulicach, które odzwierciedlają klimat dawnego mazurskiego miasteczka. Jednym z najstarszych dobrze zachowanych budynków jest kamienica przy ul. Mały Rynek 2, w której mieści się apteka „Pod Orłem” założona w 1819 r. Jest to najstarsza apteka w województwie – działa już ponad 200 lat!

Najstarsza mrągowska widokówka z 1899 r. przedstawiająca Mały Rynek. Z lewej kamienica klasycyzująca (obecnie restauracja), w tle wieżyczka kościoła

Mały Rynek

Od północnej strony ratusza rozciąga się Mały Rynek. Takiej wielkości był rynek po południowej stronie przed pożarem w 1822 r. Pierwsza kamienica to dawny **Bank Powiatowy**. Niewielki budynek z małymi oknami przy ratuszu to dawny **areszt miejski**. Obok, na ścianie budynku z bramą wjazdową, widać wysoko dwie schodkowo ukształtowane metalowe konstrukcje. Pomiedzy nimi znajdował się dawniej **dzwon alarmowy** ostrzegający mieszkańców przed niebezpieczeństwem, np. pożarem.

Sensburg w XIX w. Dobrze widoczny Duży i Mały Rynek oraz jeziora wraz z łączącymi je kanałami. Plan można zobaczyć w mrągowskim muzeum

Przeciwpożarowy dzwon alarmowy

Pożary nawiedzały Mrągowo w latach: 1520, 1568, 1656 (najazd tatarski), 1698 i ostatni w 1822 r. Do ochrony przeciwpożarowej służyły m.in. dzwony alarmowe, z których każdy w razie niebezpieczeństwa mógł skorzystać. Najstarszy wizerunek słupa alarmowego znajduje się na przedstawieniu centrum miasta z 1822 r. [5]. Widać go przed Strażnicą Bośniacką. Kolejny znajdował się w części tzw. górnej Warszawskiej. Z tego miejsca, przy dawniej niższej zabudowie, dobrze było widać centrum. Przedostatni mieścił się przy Małym Rynku. Ostatnie miejsce alarmowe to nieistniejąca wieżyczka kamienicy przy ul. Mickiewicza.

Powiększony fragment z dzwonem alarmowym, w tle zniszczone kamienice na obecnym Skwerze Jana Pawła II, koniec lat 40-tych XX w.

Z lewej fragment Ratusza, po prawej zniszczone w 1945 r. kamienice, 1903 r.

Bank Powiatowy

Przy Małym Rynku 2 znajduje się elegancka kamienica z okrągłym balkonem. W skrajnych częściach długiej ściany od strony ul. Kościuszki widoczne są dwa medaliony. Na jednym zobaczyć można chłopczyka na baranku z gałązka oliwną, na drugim chłopczyka przebranego za rzymskiego legionistę jadącego na lwie. Czy jest to nawiązanie do słów Chrystusa: "Oddajcie cesarzowi co cesarskie, Bogu co boskie" w odniesieniu do płacenia podatków w Banku Powiatowym?

Zbliżenia medalionów

Skwer Jana Pawła II

Mrągowo to miasto o średniowiecznym rodowodzie, które było gęsto zabudowane. Do 1945 r. stały tu kamieniczki. Zostały one zniszczone przez Armię Czerwoną. Po wojnie teren przekształcono w skwer.

Od 2000 r. stoi tu, zaprojektowany przez olsztynianina Wiesława Kaczmarka, pomnik Jana Pawła II, a po obydwu stronach dwa pomniki przyrody: dęby piramidalne. Są to rośliny ogrodowe, które rzadko można zobaczyć w naturze. Przy skwerze możemy podziwiać kamienicę z cebulastą wieżyczką, w której przed II wojną światową mieszkał rabin mrągowskiej gminy żydowskiej. Dlatego też popularnie zwana jest „**Wieżyczką rabina**”. Na końcu skweru znajduje się molo z widokiem na jezioro Czos i amfiteatr.

Ul. Roosevelta

Dawniej Garten Str., czyli Ogrodowa. Prawdopodobnie dlatego, że stanowiła zieloną część działek z domami przy ul. Warszawskiej. Na planie miasta widoczna już w XVII w. Po Wielkim Pożarze z 1822 r. stała się ulicą małych zakładów, zamieszkałą przez rzemieślników.

Niedaleko znajduje się cerkiew pw. Przemienienia Pańskiego (G). Pierwotnie budynek był synagogą, którą wzniesiono w latach 1895-1896. Mimo że odebrano ją gminie żydowskiej podczas Nocy Kryształowej w 1938 r., budynek nie został zburzony. Jest to obecnie jedna z nielicznych świątyń żydowskich dawnych Prus Wschodnich. Symbol synagogi widać w górnej części fasady. Jest to charakterystyczna wnęką w kształcie dwóch tablic dekalogu, czyli podstawy Starego Testamentu.

Początki parafii prawosławnej w Mrągowie związane są z przybyciem ludności prawosławnej w 1947 r. w ramach Akcji „Wisła”.

Najstarsze przedstawienie synagogi. Na pierwszym planie j. Magistrackie, pocz. XX w.

Zabytkowa kamienica z tzw. Wieżyczką Rabina przy ul. Ratuszowej - mieszkanie rabina. Z prawej nieistniejąca kamienica w miejscu obecnego Skweru

Kościół ewangelicki

Obecny kościół ewangelicki zbudowano w miejsce drewnianego z XV-w. Kwadratowa działka parafii przylegała jednym rogiem do kwadratu rynkowego. W 1525 r. po likwidacji państwa krzyżackiego powstało protestanckie Księstwo Pruskie. Mrągowo, jak i całe Mazury, znajdowało się w jego granicach. W tym czasie kościół stał się świątynią ewangelicką. Dzisiejszy kształt architektoniczny został nadany w 1734 r. Wieża jest starsza, być może XVI-wieczna. W 1945 r. kościół został zniszczony. Jego odbudowa zaczęła się w 1952 r. Pierwsze nabożeństwo po wojnie odprawiono w 1961 r.

Ul. Kościelna z plebanią widoczną już na planie z 1698 r. [6]. Na wieży kościelnej zegar

Do 1786 r. w pobliżu kościoła był cmentarz. Ponieważ w okresach wyższego stanu wody w Czosie kości zmarłych były wypychane na powierzchnię, nekropolię przeniesiono na obecną ul. Brzozową. Cmentarz przykościelny znajdował się przy południowym wejściu, w miejscu, gdzie obecnie rośnie "Dąb Pokoju" zasadzony w 1871 r. dla uczczenia poległych w wojnie prusko-francuskiej. Między wieżą kościelną a plebanią rośnie piękny **cis** - drzewo północnej, objęte ochroną gatunkową. Mrągowski okaz ma około 180 lat.

Mrągowski ratusz

Moło

Jedno z najbardziej urokliwych miejsc Mrągowy. Odbývają się tu koncerty na deptaku. Stąd w wakacje można dojechać tramwajem wodnym do Ekomariny lub odbyć podróż statkiem pasażerskim po jeziorze. Po drugiej stronie j. Czos widać mrągowski amfiteatr. Na prawo od niego rozciąga się Półwysp Czterech Wiatrów.

Mrągowska promenada przed II wojną światową

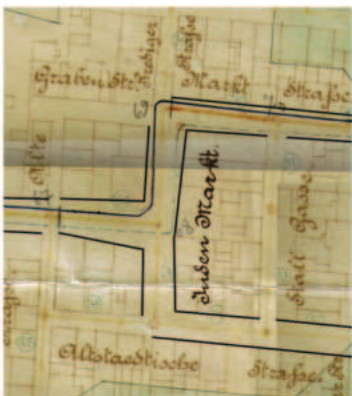
Mrągowska promenada należy do najdłuższych na Mazurach. Prowadzi z jednej strony do Festiwalowego Amfiteatru i dalej do Źródłka Miłości, w drugą stronę do plaży miejskiej przy os. Grunwaldzkim. Jezioro można obejść czy też objechać rowerem. Łącznie do pokonania jest ok. 11 km.

Jak obejść / objechać Czos?

Z plaży przy os. Grunwaldzkim należy udać się żółtym szlakiem pieszym, przez Las Miejski do Ośrodka „Góra Czterech Wiatrów”. Następnie ostrożnie wschodnim zboczem w kierunku zatoczki jeziora. Niedługą kładką na drugą stronę zatoczki. Droga wzdłuż brzegu prowadzi do Źródłka Miłości i do promenady.

Gmina żydowska w Sensburgu

W XIX w. ul. Żeromskiego nazywała się Żydowski Rynek. Można domniemywać, że ludność żydowska zamieszkiwała właśnie tę ulicę, zlokalizowaną na obrzeżach miasta. Społeczność żydowska osiągnęła w 1870 r. około 170 członków. Była to największa liczebność gminy żydźborskiej w historii miasta. Jej korzenie sięgają początków XIX w. Oficjalne założenie gminy nastąpiło dopiero po urzędowym zatwierdzeniu utworzenia wspólnoty synagogalnej w 1847 r.

Fragment planu z 1905 r. z wyodrębnionym Rynkiem Żydowskim (niem. Juden Markt)

Półwysp „Na Ostrowiu”, dawniej Tivoli

Pod koniec XIX w. na półwyspie „Na Ostrowiu” otworzono restaurację o wdzięcznej nazwie „Tivoli”. Funkcjonowała tylko kilka lat, ale stała się niezwykle popularnym miejscem. Od jej nazwy mieszkańcy przedwojennego miasta nazywali całą promenadę wzdłuż j. Czos „Tivoli”.

Do XIX w. to miejsce nazywano „Bullenwerder”, czyli „Byczy ostrów”, ponieważ były to pastwiska.

Od XX w. „Na Ostrowiu” to Lindenhof, czyli Dworek Lipowy

Królewiecka w 1926 r.

Mrągowska ulica reprezentacyjna Królewiecka

Mrągowo, dawny Sensburg, jest jednym z niewielu miast, które uniknęło znaczących zniszczeń wojennych. Dlatego zabudowa pochodzi głównie z II połowy XIX i początku XX w. Jedną z najładniejszych ulic jest z pewnością ul. Królewiecka, przy której zbudowano najbardziej reprezentacyjne budynki.

Dopiero w XIX w. miasto przekroczyło średniowieczne granice zabudowy. Rozbudowa kierowała się wzdłuż głównej arterii komunikacyjnej, jaką była oś staromiejska, czyli ul. Królewiecka i Warszawska. Wcześniej wzdłuż ul. Królewieckiej dominowały pola uprawne i stodoły, gdyż w odróżnieniu od Warszawskiej teren jest tu bardziej płaski.

Dawny Rynek Żydowski jeszcze przed I wojną światową zmienił nazwę na ul. Staromiejską, obecnie Żeromskiego

Kościół św. Wojciecha (G)

Jest to jedyna zabytkowa katolicka świątynia w Mrągowie. Od 1525 r. do czasów wybudowania kościoła św. Wojciecha w dawnym Sensburgu nie było kościoła katolickiego. Pierwszy budynek zbudowano w 1860 r. w stylu neogotyckim.

Kościół zbudowany w 1860 r.

Samodzielną parafię oficjalnie utworzono w 1870 r. pw. św. Wojciecha i Niepokalanego Poczęcia NMP. Obecny kościół wzniesiono w latach 1892-1894. W latach 1894-1896 zbudowano wieżę i zakrystię.

Świątynia jest znacznie większa od poprzedniej. Wieża ma 39 m wysokości. W czasie zajmowania miasta przez Armię Czerwoną w 1945 r. w świątyni uległ zniszczeniu częściowo dach i okna. Wewnątrz zachowała się większość z oryginalnego wyposażenia. Warto zwrócić uwagę na witraże za ołtarzem głównym. Pochodzą z 1894 r., a więc mają ponad 120 lat! Przedstawiają męczeńską śmierć św. Wojciecha.

Ołtarz główny

Został wykonany w Regensburgu, z drewna, prawdopodobnie w 1903 r. W centralnym miejscu znajduje się tabernakulum, a nad nim tzw. Tron Eucharystyczny. Obok, po prawej stronie, umieszczono płaskorzeźbę zmartwychwstałego Chrystusa z chorągiewką, a po lewej Świętej Rodziny i oddającego pokłon pasterza. Po obu stronach stoją figury – po prawej – św. Andrzeja Apostoła, a po lewej św. Pawła.

Ołtarze boczne

W lewym skrzydle transeptu (kaplicy) znajduje się ołtarz Ukrzyżowania z obrazem ukazującym Chrystusa na Krzyżu, a u jego stóp św. Marię Magdalenę obok postaci Matki Boskiej

i św. Jana Ewangelisty. W środku ołtarza bocznego w prawym skrzydle transeptu umieszczono obraz Matki Bożej Niepokalanego Poczęcia, a obok stoją dwie figury – św. Józefa z Dzieciątkiem i św. Franciszka z czaszką u stóp. Na lewo od samego ołtarza znajduje się jeszcze figura św. Antoniego z Dzieciątkiem, a ponadto na ścianach bocznych przy prezbiterium znajdują się dwie figury: Serce Pana Jezusa i Matki Bożej Królowej.

Plebania

Jest to jeden z najstarszych budynków przy ul. Królewskiej, wymieniony już w 1846 r. W 1859 r. teren otrzymała gmina katolicka, która wybudowała kościół pw. św. Wojciecha. Można przypuszczać, że w drugiej poł. XIX w., w czasie intensywnej rozbudowy miasta, został skorygowany przebieg ulicy, gdyż budynek parafii nie jest do niej równoległy.

Pocztą

Reprezentacyjny budynek Poczty Królewskiej widoczny jest na jednej z najstarszych widokówek z 1899 r. W czasie wkroczenia Armii Czerwonej budynek zniszczono.

Neogotycki ołtarz główny

Reprezentacyjna fasada Poczty Cesarskiej. Budynek obecnie nie istnieje

Banki

Budynek przy ul. **Królewieckiej 34** wzniesiono na ówczesnym placu kościelnym przy plebanii, a naprzeciwko budynku poczty. Zbudowano go z myślą o wynajęciu bankowi Rzeszy (Reichsbank) z Olsztyna. Bank funkcjonował od 1910 r. do 1945 r.

Budynek przyległy (ul. **Królewiecka 36**), dawniej z bardziej dekoracyjną fasadą, to pierwotnie siedziba Banku Wschodniopruskiego Krajobrazu (Bank der Ostpreussischen Landschaft)

Bank Wschodniopruskiego Krajobrazu został w niewielkim stopniu zniszczony i odbudowany po wojnie. Kamień węgielny wskazuje na 1896 r.

Dawny budynek policji? (S)

W XIX w. kapitan straży miejskiej, a od 1859 r. policjant, urzędował w Strażnicy Bośniackiej przy ratuszu. Po I wojnie światowej w koszarach mrągowskich (ul. Wojska Polskiego) utworzono Szkołę Policijną, gdzie mieściła się także komenda policji powiatowej. Obecnie nie wiadomo gdzie była siedziba policji pomiędzy tymi datami? Najbardziej prawdopodobną lokalizacją jest reprezentacyjny budynek przy ul. Królewieckiej 41 (obok poczty), zwłaszcza, że na kilku fotografiach z tego okresu widać mężczyzn w mundurach i budki wartownicze.

Jedna z najpiękniejszych kamienic

Gestapo?

Budynek przychodni lekarskiej (**Królewiecka 58**) został zbudowany przed 1945 r. jako dzisiaj nieokreślony urząd państwowy. Prawdopodobnie mieściła się w nim powiatowa siedziba Gestapo. Zbudowana jednak późno, bo na widokówce z 1940 r. tego obiektu jeszcze nie ma. Podobno bezpośrednio po wojnie był tu krótko Urząd Bezpieczeństwa.

Jedna z najpiękniejszych mrągowskich kamienic może być nazywana „Pod 9 aniołkami”.

Kancelaria adwokacka (E)

Budynek przy Królewieckiej 49 zbudowano w 1902 r. Charakteryzuje się bogatym wystrojem fasady. Położony jest w prestiżowej lokalizacji, przy najważniejszej miejskiej ulicy, w pobliżu ważnych urzędów, w tym Sądu Królewskiego. Kamienica należy do najładniejszych w Mrągowie. Dekoracje nawiązują do manieryzmu niderlandzkiego. W wystroju elewacji widoczne są elementy występujące w innych obiektach na terenie Mrągowa, jak naczółki okienne z maszkaronami, będące prefabrykowanymi odlewami. Po II wojnie światowej w budynku umieszczono pocztę, gdyż właściwy urząd uległ zniszczeniu.

Adwokat Pofalla, właściciel budynku podróżował po świecie. Z wycieczek sprowadzał nasiona drzew, które sadził za domem. Dziś już nie widać tej różnorodności, ale można jeszcze doszukać się ciekawych zamieszczeń drzew.

Starostwo Powiatowe

Z dniem 1 września 1818 r. Mrągowo stało się siedzibą powiatu. W 1810 r. teren, na którym obecnie znajduje się budynek starostwa, magistratu i gminy należał do wojska pruskiego. Był tu magazyn owsa i siana. Początkowo starostwo nie posiadało własnej siedziby, urząd znajdował się tam, gdzie mieszkał pierwszy starosta von Lyśniewski, czyli przy rynku głównym. W wyniku pożaru z 1822 r. spłonął dom starosty, dlatego prywatnie kupił on działkę wójskową z zabudowaniami na końcu ul. Królewieckiej i przebudował magazyny na dom mieszkalny. W 1875 r. ówczesny starosta odkupił ten teren i zbudował pierwszy, jeszcze niewielki urząd powiatowy.

Starostwo Powiatowe to najbardziej reprezentacyjna mrągowska fasada

Obecna siedziba starosty, burmistrza i wójta została wzniesiona w latach 1912-1913. Projekt nowego gmachu, wykonany w Królewcu, przyjął wielkomiejski charakter. Stylistyka budynku odwołuje się do architektury nowożytnej.

Architektura

Stylistyka charakterystyczna dla okresu Cesarstwa Niemieckiego, często określana mianem stylu wilhelmińskiego, uchodzącego za przejaw potęgi odrodzonego państwa.

Pierwotnie budynek podzielony był na dwie części – południową (publiczną, obecnie Urząd Miasta i Gminy) oraz północną (prywatną, obecnie Starostwo Powiatowe), stanowiącą mieszkanie starosty.

Do dziś zachowały się niektóre oryginalne elementy wyposażenia mieszkań w obecnym Starostwie, np. kominek w holu. Sprawdź!

Dawne wyposażenie zostało do dziś

Sąd Królewski (E) z więzieniem

Neogotycki budynek z 1898 r. zbudowano z czerwonej cegły. W latach przedwojennych za sądem znajdowało się więzienie, które spłonęło w czasie wkroczenia Armii Czerwonej.

Przykład architektury III Rzeszy w Mrągowie. Budynek Policji

Obiekt ten wzniesiony po 1940 r. jako Urząd Skarbowy stanowi przykład architektury narodowosocjalistycznej. Obiekt charakteryzujący się funkcjonalnością i prostotą formy. Te cechy podkreślone są przez reprezentacyjne wejście z kolumnami.

Nad nim do dziś widoczne jest w tynku miejsce po narodowosocjalistycznym orle, który po wojnie został wyrwany ze ściany. Jedna z płytek chodnikowych przed wejściem zdradza wykonawcę.

Z lewej budynek obecnego Komisariatu Policji

Drzwi Komendy Policji, mieszczące się w centrum fasady, ujęte są w surowy, betonowy portal, nadający budowli charakter monumentalny.

Tereny turystyczno - rekreacyjne

Wschodnia część j. Czos związana jest z mrągowskimi festiwalami. Należy do ulubionych do spacerowania: Park Lotników Polskich, Ekomarina, plaże czy Źródło Miłości.

Park Lotników Polskich

Park znajduje się za Urzędem Miasta. Jest to miejsce popularne wśród rodzin i osób lubiących aktywność fizyczną (**plac zabaw i siłownia zewnętrzna**). W parku znajdują się **Parkour** i strefa **Street Workout**. Są to aktywności polegające na wykorzystywaniu elementów zabudowy miejskiej do ćwiczeń siłowych.

Panorama Parku Lotników Polskich z j. Czos

Widocznym elementem krajobrazu parku jest 4-metrowy **pomnik „Pamięci Obrońców Suwerenności i Niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej”**. Został on odsłonięty w 2015 r.

W 2018 r. za pomnikiem została zakopana **Mrągowska Skrzynia Czasu**. Znajdują się tam wspomnienia i zdjęcia mieszkańców oraz historie zakładów pracy i mrągowskich stowarzyszeń. Data otwarcia to 2068 r.

Północna zatoczka j. Czos przy Parku to wspaniałe **miejsce widokowe**, z którego rozciąga się widok na dużą część jeziora oraz Festiwalowy Amfiteatr.

Historyczna gazownia

W 1889 r. wybudowano zakład gazowniczy przy północnym brzegu Czosu. Budynek w neogotyckim stylu istnieje do dziś.

Widokówka z lat 30-tych XX w. przedstawiająca Zakład Gazowniczy oraz Osiedle Wschodnie

Ekomarina

Jest to mini-przystań dla żeglarzy, ale też **największy plac zabaw dla dzieci w Mrągowie**. Na terenie Ekomariny znajdują się urządzenia rekreacyjne służące do zabaw dla najmłodszych, **plac zabaw, zjazd linowy, zestawy wspinaczkowe i stoły do ping-ponga oraz do gry w szachy**.

Na terenie Ekomariny znajduje się największy plac zabaw w Mrągowie

Są również wypożyczalnie sprzętu wodnego, w tym motorówek. Także plaża miejska z pomostami i boiska do piłki plażowej i koszykowej zapewnią mnóstwo radości dzieciom i ich opiekunom. Żeglarze mogą skorzystać z bezpłatnego pomostu cumowniczego i slipu.

Boisko do piłki plażowej na Ekomarinie

Regaty na j. Czoch. Fot. M. Modzelewski

Atrakcyjnym ułatwieniem komunikacyjnym jest tramwaj wodny, który kursuje w wakacje regularnie pomiędzy Ekomariną, mołem w centrum miasta a plażą przy os. Grunwaldzkim.

Czoch to duże jezioro o maksymalnej głębokości 42,6 m i ok. piętnastokilometrową linią brzegową. Jest ono położone na **szlaku kajakowym rzeki Dajny** oraz należy do Wielkiej Rynny Mrągowskiej, w skład której wchodzi jeziora: Wągiel, Wierzbowskie, Czoch, Kot, Juno, Kiersztanowskie, Śpigiel i Dejnowa. J. Czoch jest przedzielone Półwyspem Czterech Wiatrów na część wschodnią i część zachodnią. Część półwyspu jest zamkniętym terenem Wojskowego Ośrodka Szkoleniowo-Kondycyjnego.

J. Czoch ma dużą zatokę wschodnią, której nie widać z centrum miasta

Definicja: Jeziora rynnowe to proste lub lekko kręte zagłębienia szerokości od kilkuset metrów do 2-3 km i długości nieraz kilkudziesięciu kilometrów, o stromych krawędziach z obu stron. Przebieg rynny nawiązuje do biegu i siły erozyjnej rzeki, która powstała z roztopionego lodu i płynęła pod lodowcem, żłobiąc głębokie koryto w piaszczystym podłożu. Po ustąpieniu lodowca jej koryto wypełniła woda.

Szlak kajakowy Dajny

Z Mrągowskiej Ekomariny można rozpocząć spływ kajakowy szlakiem rzeki Dajny.

Długość szlaku to ok. 30 km. Prowadzi przez jeziora Pojezierza Mrągowskiego (Wierzbowskie, **Czoch**, Czarne, Kot, Juno, Kiersztanowskie, Śpigiel, Dejnowa). Kończy się przy Sanktuarium w Świętej Lipce. Jest to najcenniejszy zabytek architektury barokowej północno - wschodniej Polski. Największą atrakcją bazyliki są barokowe organy z ruchomymi figurkami z XVIII w.

Szlak jest bardzo urozmaicony. Przebiega zarówno jeziorami, jak i malowniczymi odcinkami rzecznyymi płynącymi lasami, polami, a nawet wawozami.

Z uwagi na kilka przenosek, przeznaczony jest dla wprawionych kajakarzy. Rekompensatą za utrudnienia są malownicze krajobrazy, pośród których meandruje Dajna.

Szlak kajakowy Dajny na odcinku j. Czoch i Czarne zwany jest Małą Krutynią

Turyści przebywający w Mrągowie mogą pokonać kajakiem krótszy odcinek z plaży miejskiej przez j. Czarne do j. Juno (ul. Harcerska). Ten fragment rzeki był często uczęszczany przed wojną. Ze względu na płytkość rzeki zwany był już wtedy „Małą Krutynią”.

Płynąc w przeciwną stronę szlaku, czyli w kierunku j. Wierzbowskiego pokonuje się bardzo meandrujący odcinek zwany „Małą Amazonką”.

Ten odcinek jest szczególnie wart wycieczki, nie tylko ze względu na urok „Małej Amazonki”, ale nad j. Wierzbowskim jest bardzo dobrze zagospodarowana plaża, gdzie można odpocząć.

Festiwalowy Amfiteatr

Promenada prowadzi do pięknie położonego i nowoczesnego Amfiteatru Festiwalowego.

Warto zaznaczyć, że z ponad 5 tys. miejsc jest to trzecia pod względem wielkości widownia w Polsce. Z ogólnodostępnego tarasu widokowego można zrobić pamiętkowe selfie.

Mrągowo to latem najczęściej pokazywane w różnych stacjach telewizyjnych polskie miasto! Telewizyjne wydarzenia to: Piknik Country, Mazurska Noc Kabaretowa, Festiwal Kultury Kresowej, Festiwal Weselnych Przebojów. Ponadto nie mniej znany Mazurski Festiwal Operowy Belcanto.

Festiwal Kultury Kresowej

Od strony promenady zobaczyć można **Mrągową Ścianę Gwiazd**. Festiwalowy Amfiteatr jest jedną z najbardziej znanych polskich scen plenerowych. Co roku do kolekcji dodawane są podpisy występujących artystów i zespołów.

Regaty na j. Czos. Fot. M. Modzelewski

Źródełko Miłości – ścieżka edukacyjna

Kończy się promenada i rozpoczyna ścieżka pieszo-rowerowa prowadząca lasem, nad brzegiem jeziora Czos.

Jedna z tablic na ścieżce edukacyjnej

Wzdłuż niej ustawiono tablice informacyjne. Ścieżka edukacyjna kończy się przy **Źródełku Miłości**.

W Mrągowie znana jest legenda, że jeśli zakochani napiją się z niego wody, ich miłość będzie trwać po grób. Z inną legendą, która wyjaśnia zdrowotne właściwości wody, można zapoznać się na tablicy turystycznej opodal Źródełka.

Źródełko Miłości współcześnie

Niedaleko znaleziono **topór z epoki kamienia**, prezentowany w mrągowskim muzeum.

Mrongoville

To parkiem rozrywki zbudowanym na wzór miasteczka z Dzikiego Zachodu.

Szeroka promenada to byłe torowisko kolei wąskotorowej, którą można było dojechać z Mrągora do

Kętrzyna i Rynu. Uruchomiona w 1898 r. kolej była intensywnie wykorzystywana do przewozu towarów. Z Mrągowa przewożono do kętrzyńskiej cukrowni buraki cukrowe. Prawdopodobnie duży wpływ na decyzję o budowie linii miało stacjonowanie w mieście wojska. Wąskotorówkę zlikwidowano w 1971 r.

Park rozrywki Fun-park.pl

Przy Mrongoville znajduje się wiele atrakcji dla rodzin z dziećmi. To m. in. gokarty, quady, pitbike minicross, paintball, laser tag oraz play room.

Mrągowski tor gokartowy

Park linowy

Przy Mrongoville znajduje się czynny latem park linowy, gdzie dostępnych jest kilka tras trudności. Liny malowniczo rozpięte są ponad leśnym wąwozem.

Park Słowackiego

Las miejski po zachodniej stronie j. Czarnego był znanym przedwojennym terenem uzdrowiskowym zwanym Waldheim.

Park znajduje się na obrzeżach miasta, przy ulicy Wolności. W okresie międzywojennym należał do najpiękniejszych parków w Prusach Wschodnich. Mieścił się tu dom zdrojowy Waldheim.

PANORAMIC-OSCAR

★★★

Komfort w hotelu z widokiem na jezioro Czors-
wypocznij w sercu Mazur!

PANORAMIC-OSCAR

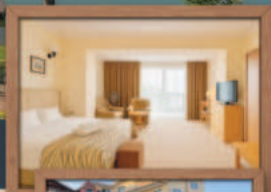
Ul.Jaszczurcza Góra 16/18/20

11-700 Mrągowo

tel:896723769

e-mail:recepca@hotelpanoramic.pl

<https://panoramic-oscar.pl>

**Domowe obiady
Catering**

Budynek Policji, Mrągowo, ul. Wolności 2
(boczne wejście)

513 275 460

Dobry Smak

**JEDZENIE
JAK MARZENIE**

Pyszne jedzenie na wagę

**Pierwsza restauracja w Mrągowie z jedze-
niem na wagę oraz wędzarnią w której
wędzimy sery, ryby i wędliny**

ul. Warszawska 39, Mrągowo

509 413 893

jedzeniejakmarzenie1

Polecane strony:

www.visit.mragowo.pl - imprezy, atrakcje, noclegi, szlaki
www.festiwalowemragowo.pl - imprezy w Mrągowie
www.szlak.maslankamragowska.pl - regionalny szlak kulinarny

Wydawca

Lokalna Organizacja Turystyczna
Ziemia Mrągowska

11-700 Mrągowo
ul. Warszawska 26

**Publikacja została sfinansowana z opłaty miejscowej pobieranej od
turystów w obiektach noclegowych. Dziękujemy!**